Эхэ hайхан нютагаа эб хамта мандуулая!

БУРЯАД ҮНЭН

1921 оной декабриин 21-hээ гарана

Олонхитын-политическэ газетэ

1991 ОКТЯБРЬ 12 СУББОТО № 201 (18324) сэн 6 мүн.

Нюдэрэй шухала асуудал

БЭЛЭЙ ХҮЙТЭНТЭЙ ҮРШАХАЛ БЭЗЭБДИ

Капитальна «Бурятавтотранс» нэгэдэлэй барилгаанай начальник Ю. Ж. Ж. Ж

Буряадай ССР-эй Верховно Соведэй V сессиие угтуулан

СЭХЭ ХАРИЛСААНУУДЫЕ ТОГТООХО

Манай «Электромашина» заводые үргэдхэхэ барилга хэхэ аргагүй. Юуб гэбэл, баруун тээнь Сэлэнгэ, хойто тээнь—шэлэй завод, зүүн тээһээ—түмэр харгы, урдань түмэр эйлнүүдые бүтээдэг Кировэй нэрэмжэтэ завод... Иигээд лэ дүрбэн тээһээ хашагданхай тула нэгэшье метрээр газараа ехэ болгожо шадахагүй гээшэбди.

Тиимэһээ заводоо улам ехэ, улам хүсэтэй болгохо зорилгоогоор Удын шэнэ хүүргэн хажуудахи шэнэ цехэй барилга үни хада эхилэгдээ-һэн. Мүнөөнэй хэмжээгээр 11 миллион тухэриг эндэ гаргашалагданхай, гэбэшье орон доторхи экономикын тулгардуу байдалда орохоо ушархаа тус барилга саашань үргэлжэлүүлгэнь бэрхэтэй, хүшэр болоод байна.

Тиимэһээ Буряадай ССР-эй Министрнүүдэй Совет Америкын Холбоото Штадуудай, Урда-Корейн, Италиин түлөөлгэшэдтэй суг уласнооронды эмжээндэ хөөрэлдөө эмхидхэһэн юм. Энэ барилгые яажа үргэлжэлүүлхэб гэһэн асуудал табигдаа һэн. Тэд уридлан ханаһан хараа бодолнуудаа эндалдаад лэ, ямаршье хэлсээлүүд баталагдаагүй.

Улаан-Удын авационно завод «Электромашина» хоёрой Италиин фирмэтэй хубсаһа угааха машина бүтээхэ хамтын предприяти байгуулха тухай һанаашалга бии.

Эхилэгдэһэн барилгаяа түгэсхэжэ, ашаг олзо абадаг болгохын тула мүнөө нэн түрүүн мүнгөөр хангаха спонсор хэрэгтэй. Юуб гэхэдэ, экономическа талаараа байдалнай хүндэ бшуу. Манай гаргадаг гол продукци—электродвигательнүүд арадаймнай ажахын алишье һалбарида хэрэглэгдэдэг гээшэ. Жэшээнь, ой модоной, металлургическа, шулуун нүүрһэнэй промышленностьда, мүн хүдөө ажахыдашьо адлил хүлеэгдэнэ. Гэбэшье эрилтэ хэрэглэмжын хэмжээнэй ороидоол 65 процентые бүтээжэ шадаха байһамнай харамтай. Узбекистанай түлөөлэгшэдэй хэдышье гуйгаа һаань, электромоторнуудые эльгээжэ шадахагүй байнабди.

Иимэ байдалай тохёолдоһондо гансал манай завод гэмтэй бэшэ ааб даа. Бухы предприятинууд зарсалта, зогсолтын үеынхидэл, гүрэнэй захил дүүргэжэ шадахаяа болёод байна. Жэшээ болгон хэлэхэдэ, Каменск-Уральскын алюминий хабтайлгадаг завод манда хэлсээтэ уялгануудайнгаа ороидоол 40 процентые дүүргэхэбди гэһэн мэдээ эльгээгээ. Эрхүүгэй Шелеховэй завод 150 тонно алюминиин орондо ороидоол 97 тонно эльгээхэ. Тиихэдэ Кыргызстанай Каиндинска кабель хэдэг завод 700-най орондо ороидоол 360 километр шабын түмэр эльгээхэ гэхэ мэтэшэлэн тоолохо болоо һаа, үшөө хэлэхэ юумэн олон байха.

Энэ юу харуулнаб гэхэдэ, түрүүшын үедэ алдуутай эндүүтэйшье һаа, дэлгүүрэй экономикын эхин шатыень гэшхэбэ гээшэбди. Урдань миний тушаал үйлэдбэриин талаар директорэй орлогшо байхадаа, гансал гүрэнэй захил хурга хухадгүй дүүргээд, бүтээһэн продукцияа гүрэнэй складта тушаахадаал (тэндэ жэбэржэ һалана гү, хүн абажа хэрэглэнэ гү, хамаагүй), манай харюусалга дүүрэдэг һэн.

Сагай эрхээр үйлэдбэриин ба гадаадын экономическа харилсаануудай талаар директорэй орлогшо болоходоо, ондоо предприяти болон ажахынуудтай холбоо байгуулжа, бүтээһэн продукцияа андалдажа, заводойнгоо саашадаа яажа ядуугүй амидарха арга боломожо бэдэрхэ ушартай болгодоно. Тиимэһээ дээрэ дурсагдашашье предприятинууд гүрэнэйнгөө захилай хэмжээ зарим тэды багадхаашье һаа, өөһэдөө яажа амидарха аргаяа бэдэржэ байһан байха.

Сибириин гүн тайга соо байһан Буряадайнгаа республикаһаа хэрэгтэй модоёо абажа шаданагүйбди. Харин Карелиһээ, Эрхүүһээ, Тюменьһээ ямаршье сагта модо үгэхөөр бэлэн. Ороидонь мотоор эльгээгээ һаатнай, модоор хангахабди гэнэ.

Харилсаагаа үргэдхөөд байбал, ажал хэһэн хүнэй амидарха арга олдохо. Мүнөө материалай үнэтэй болоһон ушарһаа продукцияа гүрэндэ тушаахада, манда гарзатай.

Энээнһээ уламжалан арадай ажахыдашье, үргэн хэрэглэмжэдэшье шухала хэрэгтэй, хоморой продукци бүтээн гаргажа байбашье, хүдэлмэришэдэймнай салин хүлһэн бүгэдэ зонойхиһоо бага байна. Тэрээн дээрэһээ заводтомнай ерэхэ дуратан үсөөрнэ. Мүнөө байһан бодото байдалдамнай аяар 180-яад хүдэлмэришэд дуталдана. Һая заводто хүдэлэгшэдэй салин 60 процентээр нэмээгээ нэмди. Шэнэ сэнгүүдые хараадаа абажа, мүн коммерческэ арга нүхэсэл хэрэглэһэнэй ашаар үшөө 20 процентээр салимнай ойрын сагта нэмээгдэхээр хараалагдана.

Гадаадын ажал ябуулга тухай хэлэбэл, сэхэ харилсаанууд мүнөө дээрээ үгы. Гэбэшье һүүлэй үедэ энэ талаар хүдэлмэри эдэбхижүүлэгдээ. «Совэлектро» нэгэдлээр дамжан, Франци, Германи, Куба, Афганистан, Египет гүрэнүүдтэ электродвигательнүүдээ эльгээнэбди. Харин арадай үргэн хэрэглэлэй эд бараа дотоодын дэлгүүрһээ сааша гаргагданагүй.

СЭВ-эй байгууламжада болоһон ехэ хубилалтануудһаа уламжалан, правительстванууд хоорондын хэлсээнүүд соо гансал долларроор тоосохо гэһэн эрилтэ табигдаһан байна.

Тезд зарим оронууд, жэшээлбэл, Чехословаки эд хэрэгсэлээр андалдаха арга хэрэглээ һаа гэжэ һанаашална.

Гэхэ зуура, андалдаа-һэлгэсэлдээн манда зарим талаарга ашаггайшье һаа, гүйсэд тааруу гэхын аргагүй. Валюта хэрэгтэй ха юм. Итальян, япон бизнесменүүдтэй хамтын предприяти байгуулха гэһэн хүсэл бии. Стрелкын хажууда үйлэдбэриингөө шэнэ байра барихадэмнай, туһалха аргатай бэлэй.

Юрэнхыдөө, мүнөө үедэ орон дотор гансал манай завод иимэ электродвигательнүүдые гаргана. Москвагай, Бакугай заводууд ондоо продукци гаргадаг болонхой.

Монголой Арадай Республикын гадаадын худалдаа наймаанай компанитай сэхэ харилсаатай болоо һаа, аятай бэлэй. Мүнөө дээрээ правительстванууд хоорондын хэлсээгээр үсөөн электродвигательнүүдые эльгээхэ болообди. Зарим хубиень эд зөөреэр (арһан хубсаһа, мяханай консервэ) өбаад, хехадыеньшье һаа валютаар абаа һаа, таарамжатай бэлэй. Хитадууд мүн лэ манай продукцида һонирхолоо гэршэлээ.

Хилын саанахи гүрэнүүдтэй харилсаагаа тогтооходоо, мүнгэ зөөриин талаар туһалха спонсорнуудые бэдэрнэбди.

Удангүй республикын Верховно Соведэй сесси зарлагдажа, зүбшэгдэхэ олон асуудалнуудай тоодо гадаадын экономическа харилсаанууд тухай асуудал ороно. Минии һанаһаар, мүнөө үедэ предприяти бүхэн хариин оронуудтай сүлөө, сэхэ харилсаа тогтоохые оролдоно. Саашадаа нимэл замаар энэ ажал ябуулгамнай хүгжэхэ ёһотой гэжэ һананаб. Финансова талаараа шадалтай, бэеэ даангяар ашаг олзо абажа шадаха предприяти иимэ харилсаа байгуулха шадалтай. Тиимэһээл нэн түрүүн өөһэдынгөө материально-техническэ бааза бэхижүүлхын түлөө оролдохо ёһотойбди.

Гэхэ зуура, тус харилсаануудаймнай гол зорилго гэхэдэ, үйлэдбэриин бүтээсэ ехэтэй оньһон тухеэрэлгэнүүдые, шэнэ технологи хилын саанаһаа худалдан абалга, андалдалга болоно. Элдэб эд бараа, хубсаһа хунараар холо ошохогүйбди. Иимэ шэглэлээр лэ гадаадынгаа ажал ябуулые эдэбхижүүлхэ ёһотойбди.

Ю. ЗОЛОТАРЕВ,
«Электромашина» заводой үйлэдбэриин ба гадаадын экономическа харилсаануудай талаар директорэй орлогшо.

Эдеэ хоол элбэгжүүлгэ—эгээл шухала зорилго

ТЭЖЭЭЛТЭЙШЬЕ, ТАРЯАТАЙШЬЕБДИ

Энэ ажахы байгша ондо 20 мянган центнер үбһэ абаха түсэбтэй һаа, тэрэнээ 30 мянган центнертэ хүргөө.

Нёдондо ороидоол 3500 тонно шэмэтэ тэжээл бэлэдхэһэн һаа, мүнөө 10 мянган тонно силос, сенаж бэлэдхэгдээ.

Түсэбэй ёһоор 350 тонно ногооной гурил нөөсэлхэ байбал, тэрэнээ 440 тоннодо хүргэнхэй.

Колхоздо мүнөө бүхы таряанайнь ургасын хахадһаа ехэнхинь хуряагдаад, дүн хамта 35 мянган центнер ороһон сохигдоо. Гектар бүриһөө 23—24 центнер ургаса абтана.

Мүнөө бүхы орон соо орёо ехэтэй байдалай тохёолдоһон, эмхи гуримай алдагдаһан, хүн зоной һуудал байдалда бага-багаар муудажал һаһан сагта нэн түрүүн өөдөл, оролдожо хүдэлөөл, өөһэдынгөө хоолой тэжээшье, хүн зоной эдихэ эдеэ элой эйлнүүдые элбэг болгожо шадаха байнабди гэжэ өөгэй ажалшад диилэнхиэ һаһан ойлгодог.

Эгээл тиимэһээ юунэйшье ложо байхада, таряашад, малшаднай ажалаа хэжэл байна ха юм. Жэшээнь, энэ жэлэй ургаса хуряалга болон үбһэ тэжээл бэлэдхэлгые абаад үзэе. Хэнэйшье мэдэһээр машина, трактор, комбайнуудта муудаһан деталь, частьнуудые һэлгээд табиха запас эйлнүүд дуталдажа, ажахы бүхэндэ бэрхэтэйхэн байдал тохеолдоно.

Тэрэшэлэн манай «Мир» колхоздошье тиимэ байдал ушараа. Нэгэ үе үбһэ тэжээлээ, таряагаа яажа хуряаха зонбибди гэжэ сэхэл һанаата болохоор байгаа һэн.

Теэд механизаторнуудная бүхы уран бэрхэеэ, мэргэжэл шадабаряа, гарайнгаа эди шэди гаргажа, машина, техникээ яһала һайнаар заһабарилаа. Мүнөөшье техникээ нарин нягтаар абажа ябана. Иимэ найдамтай зөөлөөр ямаршье ажал бүтээгдэхэ байнал даа. Тэдэнэй ороолдогоор байгша ондо үбһэ тэжээл схээр бэлэдхэжэ шадаабди, таряагаашье һайнаар хуряажа байнабди гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Эндэ хэдэн тоо, баримтануудые дурдахэ шухала болоно.

Үбһэшэдэй дүндаһаа хоёрдохи отделениг (эрхилэгшэнь А. П. Челночков) звеное онсолон тэмдэглэхээр. Эдэнэр бүри августын һүүл багаар 6700 центнер үбһэ һүрилжэ абаад, түсэбтэ даабаряа 1500 центнерээр үлүүлээд байгаа. Эртэ абаһан үбһэниинь һайншье шанартай габ даа. Тус звенодо механизаторнууд А. Ф. Будников, Г. М. Федоров, П. С. Черных гэгшэд үндэр бүтээсэтэйгээр хүдэлөө. Эдэнэр мүнөө таряа хуряалгада баһал эршэмтэйгээр ажаллана. Тиихэдэ сабшалан харуулһалдаг оньһожоруулагдамал отрядай (бригадирынь М. И. Екимов) гэшүүд мүн лэ ехэ үбһэ бэлэдхээ.

Һүүлэй мэдээгээр, ажахыда 30 мянган центнер һайн шанартай үбһэн абтаад байна. Энэмнай түсэбөөр хараалагдаһанһаа 10 мянган центнерээр ехэ болоно.

Энэ жэлдэ холимол таряанай, олон жэлэй ногосной ургасын һайнаар ургаһание һамбгашалжа, силос ехээр даража шадаабди. Хэрбээ нёдондо ороидоол 3500 тонно силос бэлэдхэһэн һаа, мүнөө 10 мянган тонно шэмэтэ тэжээл нүхэндэ хэгдэ байнабди. Тэрэмнай үшөөшье бага зэргэ нэмээгдэхэ зэргэтэй. Малда шэмэтэ тэжээл үлүү болохо бэшэ ха юм.

Силос дараалга дээрэ хүдэлһэн механизаторнуудай дундаһаа КСК-100 тухэлэй комбайнуудые жолоодоһон В. С. Донской, В. В. Федоров, В. А. Бельский (тэрэ ахамад инженер аад, өөрынгөө һайн дуреар комбайнда һуугаа) гэгшэдые тэмдэглэхэ шухала. Тэдэнэр тус бүридөө 28—30 мянган центнер ногоон намаа комбайнһаа гаргаа. Ногоон намаасьнь нухэ, траншейдэ зөөхэдөө жолоошод В. И. Братеньков, С. В. Колобков, Н. Е. Калашников гэгшэд үндэр бүтээсэ түйлаһан байна.

Байгша ондо АВМ-0,65 тухэлэй хоёр агрегаднай баһал һаадгүй хүдэлгэдэжэ, хамта 440 тонно витаминтай ногооной гурил татагдаа. Энэнь түсэбөөр 110 центнерээр ехэ. Эндэ агрегадуудаа үдэр бүри хоёр халаанда бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлгэһэн машинистнүүд В. И. Шелкунов болон А. П. Оленников гэгшэдые магтаха хэрэгтэй.

Мүнөө үедэ ороһото-сенаж дараха, куузикугай ургаса хуряаха хүдэлмэри ябуулагдана. 35 гектарта таригдаһан куузикумнай гектарай 250—300 центнер ургаса үгэнэ. Тэрэнээ мүнөөнһөө үнэдтэ эдюулээд, үлэһыень обоолжо, һолоомо, шоройгоор хушажа хадагалха, үбэлдөө үнэдтэ эдюулхэбди.

Даб дээрэ тоолоходомнай энэ жэлдэ малай условно толгой бүхэндэ дунда эзргээр 25—26 центнер тэжээлэй единицэ болохо үбһэ хоол нөөсэлэгдэхэ аргатай. Иигээд хуряагдаһан таряанай һолоомо наринаар суглуулжа абахабди, һүрилхэбди.

Тиигэжэ ажахын ниитын, мүн хүн зоноймнай хубиншье адууһа мал үбһэ тэжээлээр ядамаргүй үбэлжэхэ аргатай. Энэнэй ашаар мяхан, һүн ехээр абтаха, худалдагдаха байна. Ондоогоор хэлэхэдэ, гарай хүдэлхэдэ, аман хүдэлхэ гэдэгнэй энэл бшуу.

Энэ үедэ манай «Мир» колхоздо таряанай, хартаабхын ургаса хуряалга түгэсхэхы шатадаа оронхой. Бухыдөө таригдаһан 3200 гектар таряанай 2300 гектарынь амяралгдан хадагдаад, тэрэнэй 2000 гектарынь сохигдоо, үшөө 500 шахуу гектар таряан сэхэ хуряагдаа. Һүүлэй үедэ хура бороогой ходо орожо һаатуулаагүй һаань, мүнөө таряагаа хуу хуряажа абаад байха һэмди.

Ажахын тоогууд дээрэ хамта 35 мянга гаран центнер ороһон буунхай. Гектар бүриһөө дунда эзргээр 23,5—24 центнер ургаса гарана. Бригадирнууд В. А. Филатов, А. В. Голокнов гэгшэдэй бригадануудта сэбэр паар дээрэхи шэниисэнь гектарай 29,5—30 хуратэр центнер ороһоо үгэнэ. Комбайнернуудай дундаһаа аха дүүнэр Михаил болон Федор Федоровууд (1-дэхи бригада), Андрей Будников, Николай Пономаренко (2-дохи бригада) гэгшэд тус тустаа 3500—4000 центнер таряа сохёод, мүрысөөндэ түрүүлжэ ябана. Үбһэ тэжээл бэлэдхэлгэдэшье эдэл хүбүүд эрхимээр хүдэлөө һэн.

Байгша ондо 140 гектарта хартаабха таригдаһан һаа, тэрэнэйнгээ ургаса гол түлэб хуряажа дүүргээбди. Гектарай 90 үлүүтэй центнер ургаса гараа. Эдэ үдэрнүүдтэ 1800 гектарта намарай паар хахалагдаад байна.

Яһалал элбэг баян хэшэгтэй намар болобо. Эдэ үдэрнүүдтэ бухы ургасаяа гэлтэ хороолтогүйгөөр, пайнаар хуряажа абаад хадагалха, гүрэндэ худалдаха, ерэхэ жэлэйнгээ үрэһэ хүрэнгэдэ хаяха болоноб. Жэшээнь, үрэһэндэ 12 мянган центнер ороһо хаяха һаа, даб дээрэ 4 мянган центнерыень сэбэрлэжэ, хатаажа, амбаар, складта оруулаабди. Иигээд һаяар гүрэнэй захилда, хүдөө ажахын налогто 15 мянган центнер таряа хүдалдаха даабаряа дүүргэхэ ёһотойбди.

А. ВАРФОЛОМЕЕВ,
Мухар-Шэбэрэй районой «Мир» колхозой ахамад агроном.

АШАГ ОЛЗОТОЙ БОЛГОГДОНО

Һүүлэй жэлһээ үлүүтэй саг соо Хэжэнгын районой «Михайловский» совхоз эрид түргэнөөр хүгжэжэ, ашаг олзотой болонхой. Нёдондо жэлэй дүнгүүдээр энэ ажахы 350 мянган тухэриг эй ашаг олзотой гараа һэн. Энэ талаар совхозой директор Павел Ринчинович Цыренжапов хэхэ габьяатай юм. Энэмнай хэн гээшэб, ямар намтартайб?

П. Цыренжапов хорёод жэлэй урда тээ дунда һуруулли дүүргээд, Монголдо сэрэгэй алба хаа һэн. Удаань Буряадай худөө ажахын институтда һурахаяа ороо. 1980 ондо дүүргэһэн байгаа. Һүүлээрнь Хэжэнгын совхоздо агроном-үрэһэ шэнжэлэгшээр, отделение эрхилэгшээр, 1981 оноо 1985 он болотор «50 лет Октября» совхоздо ахамад агрономоор, урдань хоёр жэл соо эндээ отделение эрхилэгшээр хүдэлбэ. 1990 оной августһаа хойшо шэнээр эмхидхэгдэн байгуулагдаһан «Михайловский» совхозой директорээр ажаллана.

Ажахынгаа түб буусые, бэшэшье һуурин тосхонуудые болбосон тухэлтэй болгохо, барилга хаха талаар ехэ ажал хэгдэнэ. Байгша ондо нэгэ квартиратай 5 гэр, хоёр квартиратай 2 гэр баригдажа, ашаглалгада оруулагдаха. Түб буусын үйлсэнүүд, харгынууд асфальтаар хушагдана.

Совхоздо Василий Николаевич Шипиловэй бригадын механизаторнууд 1041 гектарай талмай дээрэһээ ургасаяа 20 үдэр соо хуряажа дүүргэнэн байгаа. Эндэ комбайнер Петр Петрович Павлов 5300 центнер таряа сохижо, түрүү һуурин эзэлээ. Ажахыда гектар бүриһөө 18 центнер таряа хуряаха түсэбтэй байнан аад, 23 центнер ургаса абтаа. Тиигэжэ дүн хамта 24 мянган центнер ороһон сохигдоһон байна. Мүнөө таряанай тоог дээрэ эршэтэ халуун ажал бурьялна, үрэһэн хаагдана.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: зүүн гаралаа — тракторно-таряан ажалай бригадын гэшүүд; механизатор А. А. Антипин, слесарь-заһабарилагша М. И. Мурзин, бригадир В. Н. Шипилов, комбайнернууд А. Н. Михайлов, П. П. Павлов, ажалай ветеран, пенсионер П. В. Нестеров тоог дээрэ хуулиэ.

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

Уншагша асуудал табина

ТАЙЛБАРИ ХЭРЭГТЭЙ

Һайн сагай болотор хүдөөгэй зоной олонхинь жэл бүхэнэй эхиндэ өөрынгөө зүг ба һуудал хараха, харуулха зорилготой Агын дасан ошожо, зурхай харуулдаг байһаниинь эли. Зурхай хадаа тэнгэриин зарим одон—гарагуудай сорьесьн нүлөөн, манай дэлхэйн байгаалиин тогтолой жама ёһон, хүнэй бэе махабадай, бодосой бүридэлһөө дулдыдаһан эдэ бүхэнэй хоорондын нягта нарин бодото байдал ба үзэгдэл холбуулжа, хүнэй хуби заяа, ами наһа, амидарал харуулһан гэжэ бүдүүгээр ойлгодог гээшэ бэээбди. Энэ асуудалаар олоной һонирхохыень бү гайхая. 1990 ондо Улаан-Баатар хотодо хэблэгдэһэн Монгол арадай «1991—92 оной саг уларилай тоони бэшэгэй» (календарь) 94-дэхи нюурта, 1991 ондо хэблэгдэһэн Буряадай «Байгал» сэтгүүлэй (№ 1) 125-дахи нюурта болон 1991 ондо хэблэгдэһэн Буряадай Уран зохёолшодой холбооной «Зурхай» нэрэтэй дэбтэрэй 16-дахи нюурта зурхайн хүсэнэг толилогдожо, үргэн олон зоной, илангаяа һүэзэшэдэй хүсэл яһала хангаа. Гэхэтэй хамта олон зон тэрэ зурхайн хүсэнэг хараха үзөөд, ойлгоно ядадаг байна. Үнэөөөшье, Буряадайшье, Монголойшье хэблэлэй зүб, буруу харуулһыень мэдэхэ гээшэ бэрхэтэй. Тад ондоо һуудал харуулна ха юм.

Монголой календарь соо хуудаһанай дээдэ талые «Өмнө»—урда зүг, доодо талые «Умар»—хойто зүг гэжэ баримтална. Тиихэдээ урда гэһэн зүгтэ Гал, хойто гэһэн зүгтэ Уһа харуулха болоно.

Буряадай хэблэлдэ хуудаһанай дээдэ талые заншалһан гуримаараа хойто зүг (Уһан), доодо талыень урда зүг (Гал) гэжэ харуулаа. Тиихэдэнь монголойхёор баруун зүгтэ «Түмэр» һуудалай байхада, буряадайхяар зүүн зүгтэ гэхэ мэтээр дүрбэн зүг, дүрбэн зубхис һэлгэшэнэ. Хүнэй зүг, һуудал баһал адли, һайн гэһэн зүгынь нүгөөдөөрөө муу бололошохо зэргэтэй.

Энэн дээрэһээ Монгол Буряад хоёрой али нэгэ хэблэлынь алдуутай гэжэ ойлгохоор.

Зүгөөр Агын дасанай хэрэглэжэ байһан зурхайн хүсэнэг монголойхитой тон адли байна. Энээн тухай олоной дунда элдэб зүб, буруу ойлгомжо тараахагүйн тула нэрлэгдэгшэ Буряадай хэблэлэй зүгөөр өөһэдынгөө тайлбари толилжо, үншагшадта ойлгуулаа һаань, ехэ зохид байха гэжэ һанагдахаршье, найдахаршье.

Ц. ШАГДАРОН.

Будалан һуурин.
(«Толон газетын 36-дахи номерһоо абтаба).

ПРОФСОЮЗАЙ АЖАБАИДАЛ

ЗОНОЙ АША ТУҺАД

Мүнөө үедэ хүдөөгэй зоной эгээн шухала, харюусалгатайшье хаһа болохо ниитын малда тэжээл бэлэдхэлгэ дүүрэнтэжэ байна. Энээнине манай совхозой хүдэлмэришэд муу бэшээр түгэсхэжэ байна гэхэ байнаб. Таряа хуряалгада һүүлэй бороо һаад ушаруулна. Энэ жэлдэ үнгэрэгшэ жэлэйхиннээ нилээд ехэ үбһэ тэжээл бэлэдхэгдээ. Шанарынь һайн. Үбһэмнай бороодо оруулагдаагүй шашуу абтагдаа.

Ниитын малда үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ үедэ манай профсоюзай организацинин гол зорилго гэхэдэ, эндэ ажаллажа байһан зондо һаадгүйгөөр хүдэлхэ эрхэ байдал олгохо, аша үрэтэй мүрысөө эмхидхэхэ хэрэг болоһон байна. Олонхи ушарта мүрысөө эмхидхэлгэ шүүмжэлэлдэ орожо, хаягдаһан байха юм. Бидэ энээнһээ арсаагүй байнабди. Мүнөө үедэ ондоо аша үрэтэй ямар арга бии гээшэб? Үгы ха юм. Хүн зонине урмашуулхын тула тэрэнине зүбөөр хэрэглээд байбал, аша үрэсэ алдаагүй.

Тиимэһээ бидэ энэ кампаниин эхилхэһээ урид мүрысөөнэй гурим баталжа, үбһэшэдэй звено бүхэндэ ойлгуулаа, мэдээсээ нэмди. Тэрэмнай бултанай зүгһөө дэмжэгдээ бэлэй. Мүрысөөнэй дүн табан хоног бүхэндэ гаргагдажа, илагшадта мүнгэн шан тэрэ доронь үгтэжэ байгаа. Табан хоног соо 1500 центнер үбһэ, эрхим шанартайгаар бэлэдхэһэн звено 400 тухэриг, нэгэ хонин үгтэһэн байна. Тиихэдэ эдеэ хоолынь түлөөһэгүй болгогдоо. Хоёрдохи, гурбадахи һуури эзэлэгшэд мүн лэ урмашуулагдаа.

Үбһэ хуряалгын дүнгөөр Хонхолын отделениин В. Ч. Цырендоржиевай звено түрүүшын һуури эзэлжэ, 600 тухэриг мүнгэн шан, нэгэ хонёор шагнагдаа. Энэ звено түсэбэй ёһоор 7240 центнер үбһэ бэлэдхэхэ аад, бүхыдөө 10.232 центнер бэлэдхээ. Түсэбһөө гадуур бэлэдхэһэн үбһэнэйнгөө 40 процентые звеногой гэшүүд өөһэд хоорондоо хуваахя эрхэтэй юм. Энэ бараһал урмашуулга гээшэ ааб даа.

Эдеэ хоолой зэйлнүүдэй үнэтэй боложо байһан мүнөө үедэ ажаллажа ябаһан хүнүүдэй эдеэ хоол хүнгэлхэ гээшэ тон шухала гэжэ тоолоноб. Тиимэһээ рабочкомой үүсхэлээр һайн хүдэлһэн үбһэшэдэй эдеэ хоол түлөөһэгүй болгогдоһон байна. Бүхы гаргашануудыень совхоз бэедээ даажа абаа. Энээндэ хүн дуратай байгаа. Урдань олон зондо түлөөһэгүй путёвко үгэдэг һэмди. Харин мүнөө зарим хүнүүд путёвкоор ябаха дурагүй болонхой. Хилын саагуур аяншалахаа байха орон соогуураа ябаха дуратайшуул үсөөн. Энээнһээ болжо, энэ жэлдэ путевконуудые мүрысөөнэй гуримда бруулаагүйбди. Путёвконууд тухай хэлэхэдэ, энэ жэлдэ арба гаран хүн амараа, аргалуулаа. Мүнөө үедэ хонишон Ц. Р. Цыбудеев путёвкоор Санкт-Петербург ошонхой. Энэ хэрнай дээдэ нүргуулитай, ветврач хүн аад, өөрынгөө дураар хонишон болоод, һайн үрэ дүнгүудые туйлажа, энэ путёвкоор шагнагдаа һэн.

Сенаж дараллга дээрэ хүдэлмэришэдые урмашуулга нэгэ бага ондоо байгаа. Илагшад мүнгэн шанһаар урмашуулагдахаһаа тадна тэдэнэртэ мяхан үгтэхэ юм. Жэшээнь, Бато Балданов мүнгэн шанһаа гадуур 100 килограмм мяха абаха болонхой. Шалгарһан жолсошодшье баһал 50 килограмм мяха абаха юм. Таряа хуряалгада хүдэлэ... мүнгэн шан дааг... нэртэ нэгэ тонно... тэхэ. Эндэ арен... нууд хүдэлэ. Т... гадаг хүнүүдшье...

Мурысөө һайн... хэжэ, дүнгүүдыень... солико, илагшадта... шуулһанай ашаар... малда үбһэ тэжээл... гэ һайнаар үлгэрэ... хэлэхэ хэрэгтэй. 18441 центнер... мянган тонно сенаж... даа. Сенаж дараллга... хоёр дахин үлүүлэ... нөө таряалангай... риһөө дунда зэргэ... центнер ороһон а... на. Малда үгтэ... ряанай зүйл гүйцэ... дэхэ гэжэ һанаа...

Энэ жэлдэ хүн... санаторинуудта оч... һан хүнүүдэй тө... процентые соо... Профсоюзай эмхи... лээр республикан... ницада нэгэ һүн... мүнгэ совхоз о... лонхой. Иигэжэ... дэ үбшэлһэн хүн... цю аргалуулха... лонхой гээш... Заганай аршаан... гэр баригдажа, ... шадай аргалуулг... болонхой. Эндэ... ошожо амарха... ехэл олон. Ар... эмтэй, домтой... ной элүүр... гээшэ манай... ааб даа. Гэбэш... зондо хэрэгтэй... доногүй, дуталд... шерскэ пунктүүд... мэри һанаһанда... шэ. Эмнэлгын т... байхагүй. Хүн... үбшэлхэ ябадал... арга шадалаарл... ди.

Хэнэйшье мэд... эдеэ хоолһоо эм... хэ хубсаһан хүн... болонхой. Ба... пенситэй. Үрэ... наһатай зондо... тэй бүлэдэ ба... табигүй байна... Совхозой дирек... комой шнидхэбэ... га багатай бүхэ... тухэриг мүнгэ... на Эхэ-герой... нэртэ 1500 тр... ди. 1970 оной... Любовь Тогоше... ковада 10—12... нэй шэнэ гэр с... жа, бэлэг болг... Тиихэдэ энэ жэ... са, тэдхэмжэ... сионернүүдтэ... ди. Жэлэй үнэ... сионернүүдтэ... мүнөө нютаг... гүй, урдань с... нэн пенсионер... шуулга болго... дэбди. Бүхы... мянга гаран... шалагдана.

Тэрэшэлэн... нэрнүүд мүнө... болотор багаг... даг болонхой... машуулгын ф... хориг үгтэдэ... шада үбшэлэ... хүдэлмэришэдэ... дэ 30 тухэриг... Совхозой үйл... бүхы наһаар... амаралтада... дые хүндэтэй... оролдодог г... шээнь, Буряад... бьята механ... Тыкшеевич... ралтада гара... тухэлэй тра... һэмди. Энэ н... лэй туршада... гэнжэтэ тра... юм.

Юрэдөөл, ... та зондоо ам... һалхые орол... Энэ хадаа м... рюусалга ха... хүнэй аша т... дэнэрые хам... далда онсо...

Н. Д...

Бэшэ...
Бодонгу...
профсою...

Зүблэлтэ орон доторнай

КУРГАН. Эндэхи бухэсоюзна эрдэмэй түбэй мэргэжэлтэд хуниие үндэр болгохоһоо гадуур тохойн шэнээн хүнүүдэй бэе махабадай үбшэниие усадхажа шададаг юм.

Эрдэмэй түбэй клиникэ соо хүүгэдэй болон ехэшүүлэй бэе үндэр болгодог отделеки нээгдэнхэй. Апина Э. 16 наһатайдаа ороидоол 118 сантиметр үндэртэй байгаа. Эндэ аргаламжа гараһанайнгаа һүүлээр тэрэ 32 сантиметр нэмээ һэн. Харин Елена С. эндэ эмшэлүүлһэнэйнгээ һүүлээр хадамда гараад, үхибүүтэй болооб гэжэ бэшэхэ зуураа, врачнарта баяр баясхалан хүргэнэ.

Һүүлэй сагта тон бага бэетэй бэшэ хүнүүдшье тус клиникэдэ хандадаг болонхой. Профессор Гавриил Илизаровай клиникын үбшэнтэдэй дунда элүүр энхэ хүнүүдтэй золгожо болоно. Японһоо ерэһэн 20 наһатай Конэко Мокота тэдэнэй тоодо ороно. Тэрэ... ургаһын түлөө Курган хото ерэһэн юм. 160 сантиметр үндэр гаа лэ, үшөөл набтар байһан дээрэһээ басагадта һайхашаагданагүйб гэжэ тоолодог байгаа. Үнэхөөрөөшье тиимэ байжа магадгүй. Япон басагад 170 сантиметрһээ набтар хүбүүдтэ хадамда гараха дураагүй гэжэ элирүүлэгдэнэн байна. Япон хүбүүн Кургандa байжа, яһала үндэр болоод бусаа. Түсгаар апгарадай түйламжаар тэрэнэй һүүжын яһан ута болгогдоһон байна. Энэ операци шуһагүйгөөр үнгэрдэг, гэбэшье хэдэн шатаһга бүридэдэг юм. Бухы дээрээ хэдэн һарын туршада клиникэдэ байха хэрэгтэй. Тезд инаг дуранай түлөө ямаршье юумэнһээ айхагүй хүбүүд байнал ха юм. Мүнөө Конэко Россиншье хэмжээгээр яһала үндэр болос—182 сантиметр. Мүн Японһоо ерэһэн Кидо Казинури 160 сантиметр байһан аад, 179 сантиметр хүрэтэрөө «ургаад», гэртээ бусаа.

Хилын саанаһаа ерэһэн хүнүүд эмшэлэлгын түлөө валюта түлэдэг юм. Харин манай ороной хид түлөөһэгүйгөөр «ургана».

СМОЛЕНСК. Эндэхи нэгэ заводой хүдэлмэришэн хартаабхаяа малтажа байтараа, алтан нөөсэ оложорхибо. Сайн хуушанай бааньха соо үнинэй алтан монетэнүүд, үнэ сэнтэй эзүүдхэлнүүд дүүрэн байба. Тэрэ олзоёо областиин музейдэ тушаагаа.

— Энэмнай үнгэрэгшэ зуун жэлэй һүүлэй үеын ба энэ зуун жэлэй эхинэй мүнгэнэй суглуулбари гээшэ. Хаанта засагай үеын элдэб гүрэнүүдэй мүнгэнүүд, сэнтэй яза бүриин шулуунуудгаар шэмэглэгдэһэн эхэнэрнүүдэй эзүдхэлнүүд, тон бэрхэ хүнүүдэй бүтээһэн гэжэ мэдэхээр,— гэжэ музейн директор Николай Мишин хэлэнэ.—Олдоһон алтан эйлнүүд сэгнэгдэнхэй. Мүнөө тэдэнэй түүхэтэ удха шанар тодорхойлогдожо байна. Энэ олзо хэдэн 100 мянган тухэриг сэнтэй болохо гэжэ тухайлагдана. Тиимэһээ тэрэ сэнгэйнь дүрбэнэй нэгэ хубиие хуулиин ёһсор абаха ёһотой, алтан олзо ологшын нэрэ дурдагүйбди.

(ТАСС).

ТОЛИ

ЗООГДОҺОН СЭРГЭНУУДТЭЛ ЗОГСОО ҺААМНАЙ...

Верховно Советэй депутадуудта хандаһан «хандалга» соо хэлэгдэнэ. Энэ «хандалгые» хэн, хаана баталжа абаа юм гэһэн асуудал гараха. Энэ һарын эхээр Ю. К. Балковай эмхидхэһэн «Спасение» гэжэ христиан хүдэлөөнэй шанартай бүлгэмэй Советүүдэй талмай дээрэ эмхидхэһэн жагсаалай үедэ «баталагдан абтаа» юм байна.

Эйэ саарһан соо бэшээтэй үгэнүүдэй ёноор, нэгэ арадые (буряадууд) ондоо арадуудай эзэд болгохоёо һанаһандаа түүхэтэ нэрээ бусааха гэһэн һэдэлгэ политическэ талаараа бүруу болохо юм ха.

Түүхэтэ талаараа энэ ябуулга юундэ бүрууб гэхэдэ, буряадууд газар нютагайнгаа үндэһэн арад бэшэ(!), буряадуудай гү, али буряад-монголшуудай эндэ бии болоходо, энэ нютагта оршодо зон (эвенкнүүд) һуугаа(?) юм байна.

Харин экономическа талаа юундэ буруу болоноб гэжэ Юрий Балковһаа асуугаад үзэгты. Буряадай гэжэ гү, али Буряад-Монголой гэжэ республикые национальная нэгдэл «Буряад хубилгаһан» түүхыншье, экономическэ буруу болоһоноо буряадай ССР-эй нэрээр нэрлэхэдэ, эндэ ажаһуудаг зоной олонхидой ухаанда ээзэн хүнэй мэдэрэл үгы хэгдэжэ; саг зуураар ажаһуулһан, хоёрдохи сортын зоной мэдэрэлтэй болгохо гээд, танда һэнгэргүйгөөр харюусаха юм байна.

Иигэжэ ородуудай «агуухэ» шовинис үзэл мэдэрэл арад зоной, илангаяа залуу һүрэгэй дунда дэлгэрүүлжэ байхадань, аниргүй һуултай гү?

«Юрий Балков үхибүүн аяша гаргажа байгаал ааб даа, юуень тэрэниие һанаандаа абажа, сэдьхэлээ зобоохо юм?»—гэхысэ зарим нүхэднай ёнотой буряад түбшэн зангаа харуулхые һэдэнэ.

Үгы даа, гушаад наһатай эрэ хүн үхибүүн зан харуулаа гэжэ һанаагаа бү амаруулай. Одоо тнигэхэ болоо һаамнай, эндүүрэлэй ехэ эндүүрэл гараха.

Мүнөөдэр энэ газар уһанай эзэд бэшэт гэжэ сэхэ хэлуулжа эхилхэмнай. аал?!

Угайнгаа газар дайдада ородуудһаа үсөөн болоһондоо буряадууд зэмэтэй бэшэ. Анхан сагта 330 гаран жэлэй саана гал һомото зэбсэгэрэ юмо һаадагта арадуудые даража, Сибирь дайдые хаанта Россин колони болгоһониинь нюуса бэшэ. Энээн тухай ородой түрүү үзэлтэй хүнүүд, жэшээлбэл, академик А. П. Окладников бэшэһэн байдаг.

Советэй засагай тогтоһоной һүүлээр Сибириин дайдын баялгые эдлэхэ гэһэн шупахай политикын урда доро хэрэгтэйшье, хэрэгшьегүй элдэб барилгануудые болгоожо, илангаяа Брежневэй «үршөөлөөр» арадай зөөрние гамгүй үрэбхиһэн «зуун жэлэй барилга» гэгдэһэн БАМай баригдаһан жэлнүүдтэ ерүүл зоной олошорһоной эсэстэ буряадууд республика соогоо үсөөн тоого арадуудай тоодо орохомнай мэдээжэ.

Гэбэшье буряадууд шанаан мүргэлэйнгөө сурталаар ондоо арадуудые үзэн ядадагүй. «Теэд тнимэ юм һаань, ямар зорилготойгоор энэ бэшэг бэшэжэ, нахые уряалнабши?»—гэжэ хэн нэгэн асуужа магадгүй. Би ондоо арадуудые, тэдэ тоодо ородуудые—үзэн ядая, тэдээндэ дай соносхоё» гэжэ уряалха гээгүйб. Харин эдэ бүхы юумэнэй ушар удхые хүршэнэртөө ойлгуулая.

Худөөгэй багшанар ород гү, али ондоо һаһай шабинартаа ойлгуулха аргатай байна. «Правда Бурятии», «Молодежь Бурятии» газетэнүүдтэ шовинис үзэл бодол һүжэргэһэн статьянуудай, бэшэгүүдэй гарахада, тэдэнние уншажархёод: «Аа даа, тиимэ юм бы даа» гэлдэй, һанаа амархан үлэжэ болохогүй.

Нүргуулинүүдта зүбшэн хэлсэлгэ үнгэргэжэ, буруушаһан тогтоол баталан абаад, тэдэ газетэнүүдтэ гү, али засагай дээдын зургаануудта ябуулжа юундэ болохогүйб? Зарим этэгээдүүдэй галаар наадажа, түймэр шатааха һэдэлгэ гаргахые хаража байгаад, гараа һугсараад, хамаагүй зон хэбэртэй, зоогдоһон сэргэнүүдтэл миин бү зогсоёл, нухэд!

Ц. ДОНДОГОЙ.

Арадай дуунай абдарһаа

ҮНЭЭГЫ УДХА ШАНАРТАЙ

Оршодог дайнай боһ... ветераануудай байн... 73-тай, үшөө... Дулма Бадлуев... буряад арадай... дуу. Бухы... колхоздоо... Бадлуеева... дуулаһан дуу... зонде дуратай... дуратай хэлээ бэлэй... хонин ажалсидэ гараһан... ябуулгое харуулсидэ дуратын хүнүүдэ... (Хангинсаг бии) турбан... оройдо... дуудана... оройдо... дуудана... дуудана... Шэнэлхын гансахан... амарагни... Ногоонхон шэрэтэ... Номгонхон далайгаа... Найдамтай гансахан амарагни...

— Дуран зоргондсс, гэртээ байһандаа эдеэлээд, һайн харуулһан доро байгшабди. Байшангыемнай даагша Галина Ойдоповна Дондокова хэрэгтэй юумыемнай абадаг, эдеэмнай таһалдуулдаггүй, гэжэ байнаб. Мөзл хэбтэгшэгүйбди, шадаха зэргээрээ туһалжа, зэримандаа дуратай юумээ өөһэдөө шанажа эдидэгбди. Шэнэ жэл бүхэндэ,—Сагаалганай һайндэртэ үнээты удха шанартай үрденай буряад дуунуудые дуупажа, нэгэтэ бэшэ шанда хүртөө һэмби.

Жергаа оноор Монгол орондо жэлэй туршада Эгэтэ нютагай ветераануудай байшандс байрлана.

— Дуран зоргондсс, гэртээ байһандаа эдеэлээд, һайн харуулһан доро байгшабди. Байшангыемнай даагша Галина Ойдоповна Дондокова хэрэгтэй юумыемнай абадаг, эдеэмнай таһалдуулдаггүй, гэжэ байнаб. Мөзл хэбтэгшэгүйбди, шадаха зэргээрээ туһалжа, зэримандаа дуратай юумээ өөһэдөө шанажа эдидэгбди. Шэнэ жэл бүхэндэ,—Сагаалганай һайндэртэ үнээты удха шанартай үрденай буряад дуунуудые дуупажа, нэгэтэ бэшэ шанда хүртөө һэмби.

Жергаа оноор Монгол орондо дэ ябахадаа, энэ түрүүшынхиеэ «Алтергана» гэһэн мэдээжэ дууе шагнаа бэлэйб. Тиигэжэ алтан дэлхэйдэ эгээл үнэтэй аба эжы хөөр тухай гүн удхатай дуу мэдэхэ болоожо, эндээ ерэжэ дуулагша һэм. Эжыминай 80 гаратай болоо һэн, тиимэһээ «ута наһатай болоходоо болохош, Дулма яахашьегүйш даа»,—гэжэ Мунхэ һамбагаймнай (бандидо-хамбо лама) хэлээ һэн. Урданай гуниг түрүүлмэ, һайхан дуунуудые һүүлэй үедэ ехэ үсөөноор радиогоор шагнанабди. Тиимэһээ мэдэхэ дуунуудайнгаа үгэнүүдые залуушуулда дамжуулха һанаатайб, — гэжэ Дулма хүгшэн намдэ хэлээ һэн.

Хаанашье хүдэлхэдоо, дуунтай хахасаагүй Дулма Бадлуевнагай дуратайгаар дууладаг дуунуудай үгэнүүдые уншагшадтаа дамжуулха хүсэлтэйб.

Б. ОРБОДОЕВА,
манай корр.

ЗАЛУУРСАН ХАЙРАТАЙХАН НҮХЭРТЭЭ

Жаргалайнгаа орондо
уулзуужабди.
Сэндэнхэн бүрөэтэй
ташуураа
Шэлынгээ дабаанда
барюужабди.
Сээжэндээ сонорхон
нүхэртээ
Сэнгэлигэйигээ орондо
уулзуужабди.

* * *

Үндэр хангайн дабаанда
Үншэн сагаан ботогон,
Эжылгүй ботогониинь
Үлэнхэнсо дахажа
мэлмэрүүлээ.
Хангай хадын дабаанда
Эжытэйхэн ботогон.
Эжытэйхэн ботогониинь
Эжыгээ дахажа
мэлмэрүүлээ.

ҮЕЫН ДУУНУУД

Хүнэймнай үргэнхшье байнал даа,
Гү даа, үгьыш юм гү даа.
Хүнии холохоншье байнал даа,
Гүб даа, үгьыш гү гүб даа.
Хүн үргэнхшье байнал даа,
Гү даа, үгьыш хүн гүб даа.
Хүн холохон байнал даа,
Гүб даа, үгьышье хүн гүб даа.

тойробо аа гү?
Шэнэлхэн гансахан
амарагни
Шэнэлхын гомдолтой
баруулба аа гү?
Номгонхон далайгаа
тойробо аа гү?
Найдамтай гансахан амарагни
Найдахын гомдолтой
баруулба аа гү?

* * *

Баруун гарайм шандаһан —
Бэтарей буугай пружина.
Баян үргэн социализм
Бутархашгүй батахан лэ.
Салгай гарайм шандаһан —
Солдат, буугай пружина.
Совет үргэн социализм
Сандархашгүй батахан лэ.
Үрөөһэн гарайм шандаһан —
Үхэр буугай пружина.
Улаан үргэн социализм
Унахашгүйхэн батахан лэ.
Хөөр гарайм шандаһан —
Холбос буугай пружина.
Хододой үрэн социализм
Хосорхошгүй батахан лэ.

Бэшүүрэй районой Шэбэртэ нютагта һуудаг Дарасу Бадмаеваһаа бэшэгдэжэ абтагдаба.

МОНГОЛ АРАДАЙ АМАН ЗОХЁОЛОЙ САНҺАА

МАЛ ТУХАЙ ОНЬҺОЙ ҮГЭ

Мал—манай баялиг,
Түл—тэрэнэй үндэһэн,
Түлөөр мал үсхэнэ,
Үрсэр аман нэмэнэ.
Түлөөр баяжаха,
Шүлөөр садаха.
Үйлаһаар хүн болохо,
Мөөрэһөөр мал болохо.

МАЛАЙ ТЭЖЭЭЛ ТУХАЙ ОНЬҺОН ҮГЭ

Үбһөөр сададаггүй,
Шэмээр сададаг,
Үбһэеэ зүн бэлдэ,
Тэргэеэ үбэл бэлдэ.
Тэжээлгүй малшан
Үбэлдөө зүдэрхэ,
Хангүй хүн
Үтэлхэдөө зүдэрхэ.
Альганай шэнээн газарһаа
Арбан бухал абаха,
Хормойн шэнээн газарһаа
Хорин бухал абаха.
Бага гэжэ шамарланхаар
Бага багаар суглуула.

ОРОД АРАДАЙ ОНЬҺОН ҮГЭ

Абахада ашагүй,
Үгэхэдэ үрэгүй.
Бодолгүй хөөрөөн —
Шагайгүй харбаан,
Нэрэеэ залуулһаа гамна,
Хубсаһаяа шэнэлээнь
гамна.
Нюур дээрэнь бү, магта,
Нюдэнэйнь дапда бү
муушала.
Үгэдэнь этигэнхаар,
Үйлэ хэрэгтэнь этигэ.
Сэсэн хүнэй шэхэнэй
дутахада,
Тэнэг хүнэй хэлэн
үлүүдэхэ

ПЕРС АРАДАЙ ОНЬҺОН ҮГЭ

Байһаһаа бэшэ,
Байгаашаяа тосгэ.
Мунхаг тэнэг
Маггаалда дуратай.
Мүнөөдэрэйнгөө ажалые
Үглөөдэр болотор бү
хойшолуула.
Нэгэ үгэ хэлээд,
Хөөр үгэ шагна гэжэ
нэгэ аман,
хөөр шэхэн үгэнхэй.

Монголһоо Н. ШАГДАРОВА
буряадшалба

УХИБУУДЭЙ УНШАХА РАССКАЗ

БААБГАЙН ТАБИҺАН «БУХАЛ»

«Улаан Одон» колхозой малчад, нинтьнгээ Малда элбэг тэжээл бэлэдхэхын тулда үглөөнэй нараналр ажалдаа гаража, үдэшын боро хараанай таһартэр собшалан дээрээ ажаллана. Колхозойшье хүтэлбэрилэгшэд контородоо һуухаяа болиноор үнинэй. Август һарын нэгэ: удэр колхозой түрүүлэгшэ Дондиб Шаглаевич эгээл холын малшадай гүүртэдэ хүрөөд, харгыдаа ороитожо, һуниин тэм багта Балагтын бригадада хүрэжэ ерэбэ. Баабгайһаа һэрылхэ, һанаагаа зобоохоо зүйтэй: һүүлэй үедэ хара баабгайнууд хадаһаа буужа, колхозой малда удэр дунда добтолдог болоһон байгаа.

Балагта хүрэхээ ябахадань, Дондибой морииниинь гэнтэ шуухиран зогсошобо. Гурбадүрбэн метрэй зайда хаб хара юумэн харгыень хүндэлэн хаажархёод, толгойгоо һэжэрсэгээн байба. Бахардаһандаа нэгэ хэды соо абяешье гараха шадалгүй, хүн гараа хүлюулшэнэндэл, амаяа таглуулшаһандал болошобо. Баабгай урагшаа алхалаадхиба. Тиихэдэнь Дондиб Шаглаевич һуниин суурянда тайтын дорьботор дээрэ дээрэһээнь хашхаржа оробо. Баабгай сошоһондоо гү, али айһандаа хэдэн алхам гэдэргээ сухариба.

Энэ һамбаандаа арадаа үргэлжэ «баһан буугаа, шүүрэн абаад, агаар руу нарьюулба. Баабгайшье ой руугаа зугадаба. Үглөөдэрынь хэдэн хүнүүдые абаад, баабгайтай «бараалхаһан» газартаа ерэхэдэнь, харгын хажууда нюргаяа бала бажуулгаһан үнээн хэбтэбэ. Малда орожэ амташаһан тэрэ арьяатаниие хюдаха гэжэ шиидээд, нэгэ бүдүүн шэнэһэнэй гэшүүнэн дээрэ зохид һуури бэлдэбэ. Удэшэ болгоод, тэндээ ерэхэдэнь, мүнөөхи үнеэниинь үгы. Теэд тэрэниие газаар дээгүүр шэрэһэн ямаршье тэмдэг, мүр харагдабагүй. Уданшьегүй тэдэнэй нэгэн баабгайн мүр олоод, мүрдэжэ ошоходонь, ехэл ороходостойгоор обоолһон бухал харагдаба. Тэрэниие урбуулан гэнээнь мүнөөхи үнеэниинь тэрээн дорэ булаатай хэбтэбэ.

Хойто удэрынь ангуушадай эртэ үглөөгүүр тэндээ ерэхэдэнь, баабгай ороһдосотойгоор мүнөөхи бухалаа тойруулан шорой обоолжо байба. Тэрэ һамбаандань ангуушад, бүри дутэлжэ, тайгын хулгайшаниие мухариса буудан унагааба. Тэрэнэй арһаниинь аяар 18 нөөм ута байба.

Дамнин ОШОРОВ.

ШАГТА УУЛЗАЛГА

Гүртын үхэр хашан хаа... оруулаад, ташуур... Нэгэ... гэшхүүлдэнь, та... харгы... хаалгаа... мотоцикл... нютаг... Шагдар гэжэ... хүнэй... гулгоходаа... үхэ... утаа... шиин... зантай... басага... байһандаа... үүлэдэгшье... булөөрөө... болоһон, ажаншуудһаш... омогорхо... шуудһаш... машин... гэнэ... аяа... ташуур... ажахын... шаг... омогорхо... оруулаад, ташуур... даһаар хам... Нэгэ... гэшхүүлдэнь, та... харгы... хаалгаа... мотоцикл... нютаг... Шагдар гэжэ... хүнэй... гулгоходаа... үхэ... утаа... шиин... зантай... басага... байһандаа... үүлэдэгшье... булөөрөө... болоһон, ажаншуудһаш... омогорхо... шуудһаш... машин... гэнэ... аяа... ташуур... ажахын... шаг...

үлүү һанадаг юм. (Орден, медальнуудые ехэ ехэ һайндэрһөө бэшэ тээ хаана эүүхэбши даа).

— Галдамнай «шагналайнгаа машинаар хашоанайнгаа арада, гараад ерэнэ бэшэ ха гү», —гэжэ нютагайхидынь һабир шэбэр энеэлдээшье һаа, хэн нюуртэнь хэлэхэб даа. Хара хүлһөөрөө туйлажа олоһон гүрэн түрын шагнал гээшэ хүндэтэйшье, һүртэйшье ха юм. «Хүсэжэ ядахадаа хүсэба» гүүлээд лэ, шортоо өөрөө һөөргэдүүлээд һуна һалама бээ.

Гэртээ ошожо, мулталуулжа, түргэн амархаяа һанаа юм гү, бү мэдэе, гэнтэ хашан харань Шагдаовай дала мүр дээрэнээ үмхөөд, угаажархиба. Сухалтай Шагдар мориной тархи шаагаад лэ абаба. Мориниинь далтираад гэдэргээ сухарихадаа, хойнонь зогсоһон балданай «Лада» машиниин нюур талынь тэргынгээ ожоороор хонхойсо мүргэжэрхибэ. Иимэ юумэнэй болоходо Галдамнай досоо гансата бүрхэшэбэ.

— Юундэ машиным эбдэбэт? Гарзыень, Урбаан, өөрөө түлэхэ хүн гүш, зайуулжа үгэхэ гүш?

— Өөрөө хаража байна ха юмши. Нюуртаа үнэтэй мэл гэнтэ байтар сохижоохиходонь, гэдэргээ сухарна юм бээ. Би гахабиб!! Нэхэхэ һаа, Шагдарһаа нэхэжэ абыш!

— Шагдар, яаха хүмши?

— Яаха гэжэ юумэ? Би шиниии машина сохёо наншаа бэшэ, дайрахадань морн шаагаа һэм. Унаагаа барижа, хаража шадахагүй хадаа Урбаан харюулаг лэ.

— Яагаа һүрхэй эомта, бү нохойроогты! Совхозой унаа, сухалтай Шагдар хөөрөй аашын түлөө би харюусахалтайб?! —гэхэ мэтэ хахир эзбүүн хэрүүлэй шанга шанга андалдаан таһархаяа болгошобо. Галданай зөөриин харам хурисал, Шагдарай мэдээжэ уур сухал, Урбаанай сэдьхэлэй тэнсүүригүй байдал урда урдаһаа зүрилдөөд, түрүүн хэниинь хэнээ этэрһэн, энгэрдэһэн юм, бу мэдэе, гүрбуулан зуурадан носолдошобод.

Сомоной зүблэлэй үүсхэлээр сэлеэнээ болбосон, түхэлтэй болохо гэжэ нютагай зон гэр гэрэйнгээ урда ургамал, модо тарижа хөрөөлөод, Содбын һүлдэнь ороо, тэжэзһэн гаиса ямаан дура зоргоорос хэһэх хэсэхэ аргагүй, бэлшээридэ абаашуулжа, аргамжалуулжа эдеэлдэг болоһон юм.

Бэлшээриһээ ямаагаа эсаржа ябаһан Содбо нухэрэйнгөө хөөр хүндэ хамһуулжа байхыень хараад, хүтэлбэри мэдэдэг ямаагаа гүйдэлөөрнь абаашажа шлагбаумда уяжархёод, гэдэзн тээшэ харайшаба. Эдэ дүрбэнэй шорой тооһо худхажа, шандаһа шадалаа туршалсажа байхадань, поезднууд һэлгэсэлдэжэ үнгэрөөд, электро-оньһотой автомат-шлагбаум үни хада үргэгдэшэнхэй, хүхэ ямааниинь үлгэгдэшэнхэй һарайжа байбэ.

Уршагта ороһон Содбоёо хараад, дарья табин энеэлдэшэбэд, Содбоньшье бэшэнээ хараад баһал энеэшэбэ. Бэе бээ зааласажа, унажа, бодожо байжа үни удаан энеэлдээ һэн. Нэгыень нүгоодэһөөнь илгажа харахын аргагүй, хубсаһа хунараа таһалалсажа, тооһо шоройдо зуурадаһан, ажанша хүнэй нэрэ бузарлама байдалда ороһоноо, сухал уурай охидо һоттоһон нюдөөр бэшэ, харин өөһэдыгөө эрид шүүмжэлхы нюдөөр харабаа ха юм. Тиигээд «хүндэлэндэ хүлөө табижа» хохидоһон Содбо, булүү һахуу болотороо сохюулһан Урбаан, мүрөө удархай һаржиншаһан Шагдар, машинаяа эбдүүлээд наншалдаһан Галдан дүрбэн наншалдаагаа нааден болгожо, хэниинь хэндээшье гомдолгүй, үри абалигүй, анда нухэд боложо тараһан юм.

Хожомынь тэдэнэр нэгэтэшье эрид үгэ хэлсэжэ, энгэр захяа таталсажа ябаагүйд. Тиигэбэшье, тэдэнэрэй уулзаха бухэндэ нюдэнүүдэйнь ямаршьеб нюуса удхатай мүнэрэлгэ энэ уршагта уулзалга һануулаашье һаань, һанамжа болгон энээн түхай нэгэшье хэлсэдэггүй һэн.

Т. НИМБУЕВ.

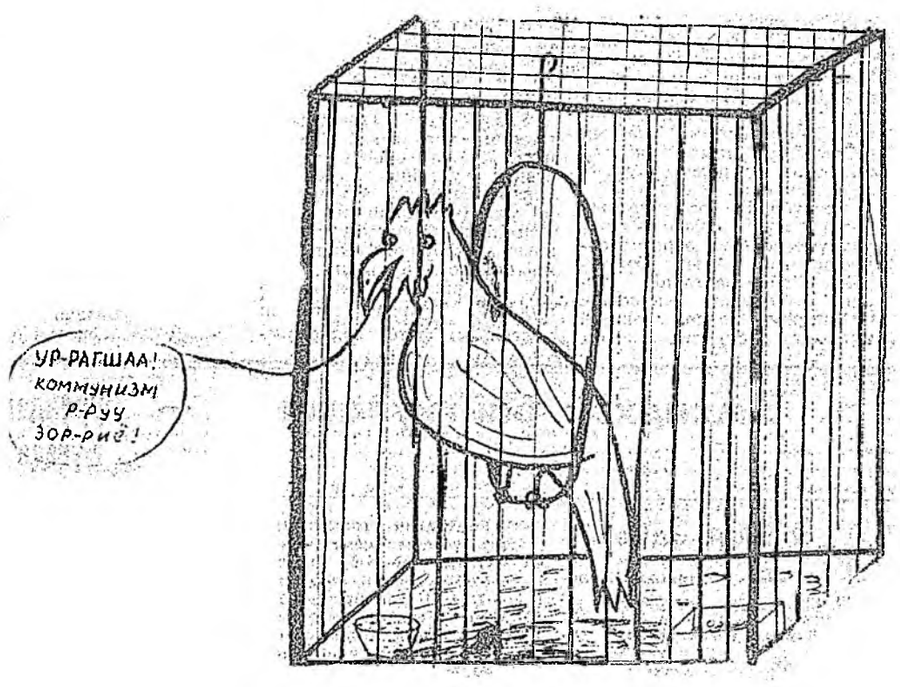

Цырен-Дулма ДОНДОКОВА,
Буряадай ССР-эй арадай поэт.

УЛААН-ҮДЭМНИ

(ЗҮРХЭНЭЙ ЯРЯАН)

Анха гүрүүн Улаан-Үдэм,
Арһан соо мүндэлжэ
эхилхэдээ,
Альган дээрээ табяад,
Амилха дулаа үгэхөөр
байһаншни,
Этигэхээр бэшэ,—
Эды һайхан болоош даа!
Дүрбэн зүгөө дүлэтүүлжэ
байнаш,
Найман зүгөө наратуулжа
байнаш.
Орбогорхон острог
байһанаа,
Ошотомо хото болонхойш.
Баатар бээ бэелтэрээ,
Баруун тээхи Сэлэнгэһээ
Бага бэшэ үһа уулайш.
Үндэр хото болоторш
Удэ гопш хэды эльбээб
долгёороо!
Гуламтадаа галаа
бадараһаар,
Гурбан зуун хорин табяа
тооложш.
Өөрын хото оорын лэ
хадаа
Өөртэм доторни
дулааханши,
Буусаяа заһа заһаһаар
Буряадай түб хотодо
хүргөөш даа.
Бултанһаа баяр хүрөөш
даа.
Субаса замаа олотороо,
Суутай хото болотороо
Шанга эсэргүүнүүдые
дабааш,
Шара эльһэн дээгүүр
Сабхинуудшье,
Шархинуудшье,
Эрмэгтэй гуталнуудшье,
Иишэгүүдшье
Сараа мүрөө табяа,
Шадалаа үгэжэ туйлаа.
Буһалгаан, хубисхалай
дохёо
Бүр эльһэн дээгүүрнай
тооһороо.
Хатан хаан Софьядо
хашуулагшадшье
Халха ошожо һуурижаа,
Декабристын хани-эхэнэр
Волконская
Дээдэ-Үдэдэмнай бууһан
байгаа.
Жаахан ябаад, хараһан
хүгшэнтэй
Заха-дэлгүүртэ уулзажа
хооруулээб.
Мүнөөхи хүгшэнөө
алдаһандаа.
Мүнөөшье халаглаһан
зандааб,
Ямар обоо һонин
Ябажа ябатар үшардаг
гэсшэб!
Зураг, образоорнь
Волконскаяе
Зүтар өхээр хүндэлжэ
ябатарни,
Гэнтэ нимэ юумэн
болошоходоо,
Гэрээдлэжэ байһан шэнги
болошоо,
Хотымнай заяанай
гороскоп
Хойно хойноһоо
эрьежэл байба.
Түүхэш үбэр соонь
дүүрэн,
Түрэл гараншье түби
дүүрэн,
Хэдэн үе дамжажа,
Хэрээһэн острог байтараа,
Гүмэн бидэ буряадуудай
Түб хото болооб!
Энэ булганаймнай
гуламтын
Эхин сусал бадаран
байг лэ!
Намбаашалаад эндэ, тэндэ
Һаналаа хэлэлтэй гү!
Удэ хотынгоо, түбэй
Үндэр нааһаяа тоолон,
Удэ, Сэлэнгынгээ үһаар
Нюураа сэбэрлэн,
Нараяа үгтан оршоходонь,
Нааяын саг руу орохидо:
Халза малаан Шишковкын
Харуулда һуни, удэргүй
байхадань,
Халта хэлэхэдэ:
Уг гарбалаараа бултадаа
Уһан малшад ябаһанаа,
Захаһаа бариһаар хотынхид
болоһоноо,
Заха үзүүрынь хэлэлтэй
гүш!
Хэлэхэ жэшээнүүдэй
олоншье боп,
Хэдэн дээрэ эдэ
торсолдобо:
Хөөр гунгаанарнай
Шишковкодо
Хотынхид боложо эхилээ
бэлэй,
Туденов Гунгаа гэбэлни,
Түдэгэсэнгүй ойлгохот даа.
Чимитов Гунгаа гэхэдэ,
Шэнэ дуунуудые
татахат даа.
Хөца Намсараевичаа
абаад лэ,
Хөөр залуу айлнуудтаа
Ходо ошодог байһамди,
Мүнөө болоод бодоходо,
Мүргүй һайхан туужал даа.

* * *

Түб хотомнай хүсөө абажал
байба.
Түнхэн, Баргажан,
хаа хаанаһаа,
Барилгашад-басагад, хүбүүд
Байшангаа барилсахаяа
ерэжэл байба.
Үйлэдбэри байгуулагдажа
эхилбэ,
Мүнөө байгша ЛВРЭ-мнай
Шэлэ тужа байһанаа,
Шэнгэн түмэр үрдажа
захалаа.
Болоһон үе соогуур
Бохор дэбхэрээд
мартагдаа,
Хори, Хэжэнгэнээ ерэнэн
Рабданов, Татауров хөөрнай
Буряадтам «хүдэлмэришэн»
гэнэн
хүндэтэ нэрэдэ —
Хүнһоол һаа түрүүн
хүртэбэ.
Энэ хадаа—Сагаа
хазаарлажа
Эрхим ажалай түүхэ гэлтэй
«Эдеэ хоол тиимэшэгшье
һаа,
Эб найрамдал эрхим
дэбжэжэ байһан даа»—
гээд,
Үнөохи үйлэдбэри
эхилэгшэднай
Үгын забһарта дурдаха,
Борис Захарович Поздеев
Булад хайлуулһан баатар
Үндэр ажалай түрүү
гэгдэжэ,
Үбсүүндээ Алтан Одо
яларуулба.
Эдэ эрхим түүхэнүүд
Эрдэмтэдээр бэшэгдэжэ,
Угайнгаа мүнхэ дэбтэртэ
Уригдан ороно бээ,
найдаад,
Энэ сагһаа хандахада,
ЛВРЭ-мнай дүүнэр олон
болонхой,
Элдэб фабрика, заводууд
тогтонхой,
Буд сэмбэрээ хүнгэн
үйлэдбэримнай
Бүхэсоюзна хэмжээндэ
хүрэнхэй.
Альцман түрүүтэй
эхэнэрнүүднай
Алтан угаһаяа ээрэнэ,
Абьястаяа шиидхэжэ,
Арадтаа барюулдаг лэ
байнал даа.
Үдэшэш бүри эжэлүүдгүй.
Үнөохи Шишковко
үндэрһөо
Удэ хотоёо шэртэхэдэ,
Үбсүү сээжэ эльбэн
байхадань,—
Үнэхоор лэ—эндэ
Өөрымни хото, мэндэ!
...Сагшье түргэндоо
оронхой,
Сагаан дэлһэсэ хиисхэн,
Саашаал, саашаал
эрьехэдээ:
Шэнэ хүнүүдые,
Шэнэ амжалтануудые
Асаржал, асаржал байха...
Манай хото мандажал
байха,
Халзан Шишковко
харуулаа харажал
байхэ.

1991 он.

ШОГ ЁГТО ДОЛГИН ДЭЭРЭ

Унеэгээ һаахада мартаад,
Удэ наран болотор
Үргэһөо манажа хэбтэдэг
Унеэшэн гү,
Гэрэй эзэн гү!
Гэнэнхэн хонгор наһандаа
Һуниин наада намнажа,
Нуниие нуниэн зайгуултаад,
Унтаахайн Санжында
айлшалһан
Урихан хүһэн гү!
Али
Аляахан наһанай жаргалые
Аминай хэрэг болгоһондоо,
Эжыгээ захяае мартаһан
Эрын дээжэ хүбүүн гү!

* * *

Энэдхэг дайдаһаа
асарагдаһан
Энээхэн тоти шубуун
Эзэнэйнгээ хашхардаг
уряае
Богонихон наһандаа
марташагүйгөөр
Болгоожо хадуужа
абаһанаа
Ороһонш, гараһанш уладта
Оосо-боосогуй хашхарна.
Ондо наһануулхые
ороондоо.

Т. БАДМАЕВАГАЙ
зураууд.

АЛТАН НАМАРАЙ ҺАЙНДЭР

Репортаж

— Үхибүүд, мүнөө бидэ алтан намарай һайндэртэ суглараад байнабди. Намар гээшэмнай жэлэй гайхалтай һонин хапань ха юм. Бүхэли хабарзундаа сэсэглэжэ, багжайшаһан. саадная эзэхыжэ, хоорон болошобол даа. Шарлашаһан, набшаһахануд хайратайханаар хүл доогуурнай һаршаганана, һэбшээ һалхинда үлеэлгэн, иишэ тиишээшье туугдана. Харин тээ саахануур хаймадан харахадамнай, зарим набшаһата мододой шарлан, улайран байхань үзэгдэнэ. Энэл даа, үхибүүд, үнгэтэ намарнай, алтан һайхан хаһамнай,— гээд багшынгаа хэлэхэдэ, эмаяа ангайшоод шагнажа байһан 1-дэхи классай шабинар гэнтэ амилжа эхилһэндэл, һаршаганалдажа оробо. Катя Курбетьева, Алеша Махатов, Вероника Токтохоева, Олег Амханов, Денис Анциферов алтан намао тухай шүлэгүудые үрдилдэжэ байгаад уншаба. Тиигэжэ байтарынь хүлгөөн болоод, «намар» өөрөө хүрэжэ ерэбэл даа. 1-дэхи «в» классай вожата Долсана Лобанова энэ һайндэрөөр иимэ нэрэтэй болоһон байгаа.

Намар-Долсана эл дэб шубуудые ба һархяагуудые асаржа, үхибүүдһээ нэрэ нэрээрнь асууба, удаань намар болон тэрээнтэй холбоотой тэмэнүүдээр олон таабаринуудые хэлэбэ. Эдэ асуудалнуудта үрдилдэн харюусахадань, үхибүүдтэ ямар сэнгүү, хүхюун гээшэб? «Алтан намар» тэдэ-нэрэй эгээл хёрхые, ажаглахадаа эгээл бэрхые элирүүлхэ гэһэн хүсэлтэй байба ха юм.

Ульгам моринд хүллэһэн Алтан тэргэтэй намарнай

Ой соогуур, тала дайдаар-шье

Омог дорюун басагандал

Элдэб үчгэ сасажархибал даа,—

гээд Света Рябухинагай уншамсаар, Намар:

— Бэрхэнүүдта, һайнта, үхибүүд! Нам тухай һайхан шүлэгүүдые, уншабат, таабаринуудыемни үлөөнгүй таабат, олонхидтнай намай яһала адлаар зураһан байна,— гээд, хахасалгын хэдэн таабари таахыень орхибо. «Яблокые ямар амитан нюргаарга түүдэг бэ?», «Ой соо байдаг ямар амитан һархяагуудые модондо хатаадаг бэ?» гэхэ мэтэ таабаринуудай тайлбариие үхибүүд түр зуура таажархёод, хүхилдэжэ байгаа һэн.

Һурагшад Намартаа хандажа:

— Шимнай баһал һайнши даа. Шэмэтэй яблока, мёд, хилэзмэ асарааш. Мүнөө һайндэр бэлэглэһэндэш, үнэн эүрхэнһөө баярлабабди,— гэбэ.

Тиихэдэнь Намар:

— Бороодо дуратай бэшэ аабзат? Бэлэглэхэдээ болохоб,— гэхэлээрнь, үхибүүд тодожо абаһаар:

— Бэшэ-э, бэшэ! Бороо мүнөө хэрэггүй мандаа! — гэжэ хоороор хашхаралдашаба.

Байдал гэнтэ хубилжа, намарай гурбан һара хүтэрэлдэһөөр ерэжэ:

— Сайн байноо, үхибүүд! Танина гут маанадые? — гэбэ.

— Танибабди,— гэһэн харюу эзэлбэ.

— Сентябриин сэлмэг удэр һургуулида орохоноо бү мартагты. Энэ үедэ худөөдэ таряа хуряажа эхилдэг. Шубуу шонхорнууд далай гаталхаяа субадаг,— гэжэ Сентябрь хоорэбэ.

— Би түрүүшын сагаанай, түрүүшын хүйтэнэй һара гээшэб, — гэжэ Октябрь омогорхобо. Тиихэлээрнь Ноябрь толгойгоо үргэжэ, Александр Пушкинай намар тухай шүлэг уншаба.

Үхибүүд һара бүхэндэ баяр хүргэбэ. Саһанһаашье, хүйтэнһөөшье айхаар бэшэ янзатай. Харин шаргаараа һолжорходо, конькигаараа халтирхада, гоё хаһа түргэн ерэһэй гэлдэбэ. Алтан намарай ерэһэндэ, ехэ баяр хүргэбэ, «юу мандаа бэлэг асараабши?» — гэжэ хандаба.

«Алтан Намар» һурагшадта ехэ хэшэг асарһан байжа, аяга амһарта хангиржа, һайндэрэй стол түхеэрэгдэбэ...

Һурагшадай хэһэн, бүтээһэн элдэб һонирхолтой зүйлнүүдэй выставкэ эмхидхэгдэнэн байгаа. Аюна Дархановагай арбузай хальһан вазатай алим жэмэс, Света Рябухинагай сэсэгүүд, Настя Пластининагай табаг дээрэ түхеэрһэн комплекс, Антон Лукьяновай томо гэгшын гахай гэхэ мэтэ бүтээлнүүд олоной һонирхол татаа һэн.

В. ТОКТОХОЕВА,
манай корр.

АВТОРҺАА: Улаан-Удын лингвистическэ гимназиин (3-дахи дунда һургуули байһан) 1-дэхи «в» классһаа энэ репортаж хэгдэбэ. Багшань — Бронислава Ивановна Мниховская —һурагшадтаяа хамта 40-дэхи алтан намарайнгаа һайндэрые тэмдэглэбэ.

ХҮЛЭГҮҮДЭЙ ТАБАРААН...

Республикын ипподром дээрэ хурдан хүлэгүүдэй урилдааная хаһын дүүрэһэндэ зорюулагдаһан мүрысөөн үнгэрэгшэ амаралтын үдэр болобо. Заншалта урилдаанда республикын ипподромой хурдан хүлэгүүдһээ гадна, үүлтэртэ моридые үсхэбэрилдэг ажахынуудай хатарша хүлэгүүд хабаадаһан байна.

— Үүлтэртэ моридые үсхэбэрилдэг республикын районуудай дундаһаа Мухар-Шэбэрэй, Ивалгын, Загарайн, Бэшүүрэй, Тарбагатайн районууд жэл бүри олон моридые үсхэбэрилжэ, хүршэ районуудайнгаа адуун һүрэгые олошоруулжа, һайжаруулжа байхын хойноһоо оролдодог гээшэ. Энэнь һайшаалтай. Эдэнэрэй дундаһаа Мухар-Шэбэрэй районой «Мир», Ленинэй нэрэмжэтэ колхозуудай, «Эрдэм» совхозой хүтэлбэрилэгшэдые, мэргэжэлтэдые тэмдэглэхэ дуран хүрэнэ. Энээнһээ гадна, дурсагдагша ажахынууд хурдан хүлэгүүдээ урилдаанда аһаржа, түрүү һүури эзэлхын түлөө оролдодог болоһониинь һайшаалтай юм,— гэжэ ипподромой директор Д. Ж. Чердонов хөөрэнэ.

Урилдаанда эрхимлэжэ гараһан хурдан хүлэгүүдтэ барюулагдаха шангуудые республикын ипподромһоо гадна, дурсагдагша районуудай ажахынууд табиба.

Бүсаанһаа түрүүлэн 1989 ондо түрэһэн хүлэгүүд 1600 метрэй зайда урилдаанда табиглаа. Эдэнэй дунда Мухар-Шэбэрэй Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой 4 хүлэг, «Эрдэм» совхозой болон Загарайн районой Хүрбын ОПХ-гай, Ивалгын районой һуралсалай ажахын Орловско үүлтэрэй хүлэгүүд урилдаанай зүргөөр тооһо гэзэгэтүүлэн хатаралдажа оробол даа. Али ажахын хүлэгэй түрүүлжэ ерэхые хүлеэнээр байтарнай, Владимир Батуевай жолоодоһон Композиция нэрэтэй түүн түрүүлбэ. Энэмнай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой хурдан агтын нэгэн байгаа. Хойнонь ороһон тус районой «Эрдэм» совхозой Пробник азарга хүсэжэ шадангүй, хөөрдохи һүури эзэлбэ. Бэшүүрэй совхозой Виталий Калашниковай жолоодоһон Заказ нэрэтэй боро азарга гурбадахи һүуриде гараба. Урилдаанда түрүү һүури эзэлһэн Композиция гүүнэй жолоошон Батуевта ипподромой директор Д. Ж. Чердонов шан барюулба. Тус шангые Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой правлени тогтооһон байгаа.

Мухар-Шэбэрэй районой Ленинэй нэрэмжэтэ, «Мир» колхозуудай хүлэгүүд Пируэт, Пакет нэрэтэй азарганууд 1200—1600 метрэй зайнуудта түрүүлэн ерэжэ, ипподромой ба «Мир» колхозой шангуудта хүртэбэ. Эдэ моридые Биржан Тыштыков, Игорь Акулов гэгшэд жолоодоо.

Удаань спортын мастерта кандидадууд Ольга Кухаренко, Олег Вислов, нэгэдэхи разрядтайшуул Елена Михайлова, Елена Коршунова, Эльвира Акулова, Виктория Протасова гэгшэд хазаар мөрөөр талмай дээрэ гаража ерэнэ.

Спортсменууд хоёр удаа моридоо һэлгэжэ, хаалта дабаха байна. Эхин шатада Ольга Кухаренко, Олег Вислов гэгшэд 1,28 минута соо дабажа, түрүүлжэ эхилһэн юм. Саашадаа хоюулан һүүлшын һүуринудта түригдэхэ баатай болобо. Эндэ Рыбник, Огонек азаргануудые шадамар бэрхээр жолоодожо, Елена Коршунова түрүү һүури эзэлээ. Тиигэжэ Е. Коршунова профсоюзуудай спортын бүлгэмэй шанда хүртэбэ. Протасова, Акулова гэгшэд удаадахи хөёр һүурида гараа.

Эдэнэрэй удаа Андрей Тышкенов, Елена Тыштыкова, Петр Болдохонов гэгшэдэй агта хүлэгүүд 1200—1600, 2400 метрэй зайнуудта шалгаржа, Халюутын совхозой, Хүрбын ОПХ-гай, «Эрдэм» совхозой, нарин сэмбын комбинадай шангуудта хүртэбэ.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Елена Коршунова.

Авторай фото.

...ОЙРЫН ТҮСЭБҮҮД

Ивалгын районой Халюутын совхоз зүнһаа хойшо Сотниковын шубуунай фабрикын хүдөө ажахын цех болгогдоод, хүдэлжэ байна. Энэ богонихон хугасаа соо тус цехэй хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилгэ эрид дээшэлжэ байна гээд, онсолхо шухала. Гадна шэнэ барилганууд олоор хэгдэнэ. Халюутада баригдажа байһан хирпиисын заводой ашаглалгада тушаагдахада, барилганууд бүришье олоор хэгдэхээр хараалагдана.

Сотниковын шубуунай фабрикын хүдөө ажахын цехые даагша Б. Б. Дамбаевай хэлэһэнэй ёһоор, эндэ ойрын сагта үхэрэй хоёр, тугалай 3 байра баригдаха. Мүнөө Дээдэ-Ивалгада 100 һаамхай үнеэдэй байха байра баригдажа, дүүрэхэ болоод байна. Һаяар эндэхи фермэдэ Кабанскын районо симментал үүлтэрэй 100 толгой гунжад асарагдахань. Һаяын сагта һургуули, хүүгэдэй саад, овощ ургуулха теплицэнүүд баригдажа эхилхэ юм.

М. ГАЛСАНОВ.

50 МҮНГӨӨР...

Манай республикын ажалшадай дунда СССР-эй ОСТО-гой (ДОСААФ) лотерейн биледүүд түргэн саг соо тараагдана. 1991 оной түрүүшын хахад жэлэй лотерейн биледүүд июниин 15 болотор худалдагдаа һэн.

Манай республикын хэдэн ажалшад аза талаантай байба. Жэшээнь, Железнодорожно райондо ажаһуудаг нэгэ эрхэтэн 30186 түхэригэй ГАЗ-2410 маркын «Волга», Эдэн районой түлөөлэгшэ 15300 түхэригэй «Жигули» машина шүүһэн байха юм. Мүн дүрбэн хүн «Урал» «ИЖ-Планета», «ИЖ-Юпитер» мотоциклнуудые шүүһэн байба. Бүсад шүүбэринүүдэй дунда ЗИЛ» холодильник, гэрэй бүсад хэрэгсэлнүүд олон.

Республикын нөөсэлгын кассанууд, магазинууд, «Союзпечатиин» киоскнууд, нийтын түлөөлэгшэд лотерейн билет наймаална.

Г. МАРТЫНЮК,
ЭСТО-гой рескомой хүдэлмэрилэгшэ.

МВД-һээ мэдээсэнэ

Һүүлэй үедэ республика дотор гэмтэ ябадал хэгшэдэй тоо олошорбо. Хэнэйшье мэдэһээр, мүнөө хаа хаанагүй үмдэхэ хубсаһан, эдеэ хоол хомор болоо гээшэ. Эндэнээ уламжалан, худгай, худал хэгдэнэ, Хүндэ добтолхо, баржа ябаһан юумыень буляажа абаад тэрьелхэ ушар алн олоор үзэгдэнэ.

Үнгэрһэн юөэн һарын дүн хаража үзэхэдэ, эдэ бүгэдэ тодорно. Жэшээнь, гэмтэ ябадал хэгшэдэй тоо, үнгэрэгшэ жэлэйхитэй сасуулжа үзэхэдэ, 16 процентээр ехэ болоһон байна. Тиихэдэ хүндэ зорюута добтолжо, юумыень буляажа абагшадай тоо 34 процентээр нэмэбэ. Мүн гурэнэй, нийтын зөөри хулгайлагшад аяар 54,5 проц. олошорһон байха юм. Энээнһээ гадна, гэр байрануудта ороо, хулгай хэгшэд баһал олошороо, диниланхы олонхинь радиотелеаппаратура, автомототранспорт, мүн нинтын, үмсын үхэр мал, шубуу шонхор, эдеэ хоолой зүйл, хубсаһа хунар, гутал болон бусад зөөри үбэршэлөөд, тэрьелһэн байха юм. Улаан-Удэ, Гусиноозерск хотонуудта, Кабанскын, Загарайн, Прибайкалийн районуудта хулгай хэхэ ябадал олоор үзэгдэнэ.

Хулгай хэгшэдэй дунда урландаа түрмэдэ ороһон гэмтэд архиншад олон. Тиинэдэ Зэдын, Баргажанай, Бэшүүрэй, Хэжэигын, Загарайн, Кабанскын, Хлагтын районуудта гэмтэ ябадал хэгшэдэй нэтэрһые тэмдэглэхэ хэрэггтэй.

—Республика дотор харгын —транспортна гэнэ усалай энэ үе соо бага зэргэ үсөөрөөшье һаа, Ахын, Бэшүүрэй, Хойто-Байгалай, Хорин районуудта олошорбо.

Үнгэрһэн долоон хоногой туршада республика дотор 260 гэмтэ ябадал хэгшэдэй, 3 хүн алуулһан, нэгэ эхэнэрэй хүсөөр эдлэһэн байба. Мүн хүниие зорюута сохиһон, юумыень буляажа абаһан, хулигаи ааша гаргаһан 45 хүн милициин худэлмэрилэгшэдтэ баригдаба. Мүн энэ үе соо гүрэнэй, нийтын, үмсын зөөри хулгайлһан 154 хүн элирүүлэгдээ. Энээнһээ гадна, автомототранспорт хулгайлһан 21, наркотическа бодосуудые хэрэглэдэг 15, милициин худэлмэрилэгшэдтэ үсэрхэлдэһэн 3 ба элдэб эсын хулигаи ааша гаргаһан 15 баримта элирүүлэгдэһэн байна.

Улаан-Удын Октябрьска үйлсын нэгэ гэрэй сонхын шэл эбдэжэ, ороһон таниг-даагүй хулгайшад хубсаһа хунар абахынгаа хажуугаар, 44 мянган түхэригынь абаад тэрьелшоо. Мүн муухай энэ хэрэг октябриин 3-най удэшэ болобо. Харин энэ удэр О. Дундичай нэрэмжэтэ үйлсын байрада ороһон хулгайшан фото, радиоаппаратура, сайн ба кофиин аяга амһарта эхэнэрэй арһан дэгэл, дүн хамта 12 мянган түхэригэй зөөри хулгайлаа.

Октябриин 4-нэй һүүн Гусиноозерск хото шадар байрладаг хонидой байра соохоо 4 хонин хулгайда абтаа. Мүнөө мушхэлгэ хэгдэнэ.

Закаменск хотын үйлсэдэ Харацайн совхозой худэлмэришэн гэдэһэн руугаа хутагаар хадхуулһан байгаа. Хулиган тэрьелөэшье һаа, Петропавловка тосхондо баригдаа.

Долоон хоногой туршада республика дотор харгын-транспортна 37 гэнэ усал боложо, 11 хүн һаһа барагаһан, 27-ниинь, тэрэ тоодо 3 үхибүүн гэмтэнэн байха юм.

Улаан-Удын үйлсэнүүдтэ, талмайнуудта, нийтын газарнуудта хулиган ааша гаргаһан 741 хүн баригдажа, дотоодын хэрэгүүдэй таһагуудта оруулагдаһан байна.

Буряадай ССР-эй МВД-гэй хэблэлэй бүлэг.

Телевидени

ОКТЯБРИИН 14-һоо 19 ХҮРЭТЭР

Понедельник, 14

Нэгэдэхи программа

Москва. 7.30—«Үглоо». 10.05 — Шэнэ үетэн шэлэнэ. 11.05— «Пять минут до свистка» — уран һайханай фильм. 12.10— Мультфильмнууд. 12.40—«Знахарь» — баримтата фильм. 13.00 — Шэнэ һониной албан. 13.20 — Футболой шэнжэлэл. 13.50 —«Много голосов —один мир» дамжуулга. 13.55—Менеджернүүдэй һургуули. 16.00—«Анна Павлова» — 5 серитэй уран һайханай фильм. 1-дэхи сери. «Улица России». 16.55—Дагестанай Гүрэнэй хатарай «Лезгинка» габьяата ансамблиин концерт. 17.40—Хүүгэдтэ дамжуулга. 18.40—Дэлгүүр тухай. 19.25—Блокнот. 19.30—Шэнэ һониной албан 19.45—«Голоса России» телерадиоконкурсын лауреэдууд Р. Идрисова Г. Файзуллин хөёр дуулаха. 20.00 —Футболой шэнжэлэл. 20.30 —«Пять минут до свистка» — уран һайханай фильм. 22.00— Мэдээсэлэй программа. 22.40 — «Декалог-1» — уран һайханай фильм. 23.25—Авторска телевидени. 01.25—Уласхоорондын шэнжэлэл. 01.40—В. Пакай хабаадалгатай хүгжэмтэ дамжуулга. 02.40—«Пять минут до свистка» — уран һайханай фильм. 03.45—Баримтата фильм.

Хоёрдохи программа

Москва. 9.00—Үглөөнэй гимнастика. 9.15—Итальян хэлэн. 9.45—Ород хэлэн. 10.15—Адам Смидэй мүнгэн зөөри. 10.55 — Ородой соёл тухай хоорэлдоон. 11.30—Мультфильм. 11.40 — А. Сокуров. «Ород элеги». 12.10—Худалдаа наймаанай мэдээсэлэй дамжуулга. 12.40— Уһан дээрэхи хүгжэм. 13.40— Соносхолнууд, мэдээсэлнүүд. 13.45—«Карусель» — уран һайханай фильм. 15.10—Ород эрадай дуунууд. 15.40—«Наследие» — баримтата фильм. 16.10 — Концерт. 16.30—Уран һайханай гимнастикаар дэлхэйн чемпионат. Буряадай ТВ. 17.30 — Мультфильмнууд. Буряадай гүрэнэй оперо болон балетэй академическэ театрай сезонэй нээлтэдэ. 18.50—Байгал. 19.10 — «Бидэ городто ажаһууна бэшэбди». 19.40—РСФСР-эй ... яата артистка Ольга ... тай уулзалга. 20.0... онно почто. 20.0... нууд. Москва. 20... сэлнүүд. 21.20—«Ка... согты, багашуулаа... ровска хизаарай... дэй ажахынууд т... Автомобиляар ... уласхоорондын ... һайханай публицис... тое колесо» прог... — Соносхолнууд. ... сэлнүүд. 00.20—«П... программын үрг... — Уран һайханай ... дэлхэйн чемпион...

Вторник, 15

Нэгэдэхи программа

Москва. 7.30—«Үглоо». 10.05 — Хүүгэдтэ дамжуулга. 11.05 —«Излучина» — уран һайханай фильм. 12.25—Баримтата фильм. 13.00—Шэнэ һониной албан. 13.15—Биржын һонинууд. 13.30—СССР-эй арадай артист О. Поповой хабаадалгатай циркын программа. 15.30—Телемикст. 16.15—«Анна Павлова». 2-дохи сери. «Не умирающий лебедь». 17.10 —Мультфильм. 17.20—«Лад» ансамблиин концерт. 17.35—Чемпионуудтай хамта. 17.50—Хүүгэдэй хүгжэмтэ клуб. 18.55—Байгаали хамгаалгын талаар шэнжэлэл. 19.10 — Абьяас шуналтай хүнүүд тухай. 19.25—Блокнот. 19.30 — Шэнэ һониной албан. 19.45—Прибалтика дулдыданги бэшэ байдал соносхоод байхадаа. 20.30—Уран шүлэгэй долгин дээрэ. 20.35—«Излучина»—уран һайханай фильм. 22.00—Мэдээсэлэй программа. 22.40—«Декалог-2» — уран һайханай фильм. 23.40—Биржын һонинууд. 23.55—«Олег» — баримтата фильм. 01.45 — Уласхоорондын шэнжэлэл. 02.00—Санаартан Василий Родзянкотой хоорэлдоон. 02.25—«Излучина» — уран һайханай фильм. 03.45—Баримтата фильм.

Хоёрдохи программа.

Москва. 9.00—Үглөөнэй гимнастика. 9,15, 9.45—Француз хэлэн. 10.15—Дэлхэйн дэлгүүртэ гараха арга. 10.45—А. Вяльцева дуулаха. 11.30—Мультфильм. 11.40—Уран-һайханай публицистическэ «Пятое колесо» дамжуулга. 13.40—Соносхолнууд, мэдээсэлнүүд. 13.45 — «Было у отца три сына»— уран һайханай фильм. 1-дэхи сери. 14.50—«Запрещенные песенки» — баримтата фильм. 15.20—Кавказай Лермонтовскэ газарнуудаар. 16.00—Ритмическэ гимнастика. Буряадай ТВ. 17.50—Баримтата фильм. 18.50 — Худоогэй ажал хэрэгүүд. 19.00—Байгал. 19.20—Экономикоёо яажа абархаб. 19.50— Үбэл дүтэлөө... (Буряадаар). ... дэргэдэхи аянша... хон. 20.30—Тоно... дэй эрозольно экол... публикадемнай. ... һонинууд. Москва ... дээсэлнүүд. 21... нойрсогты, багаш... Өөрын һанамжаа... коленях у Сталина... тата фильм (Фин... — Ород романс. ... шьгүйгоор. 23... нууд. 24.00—А... 00.20—«Нос» — ... НБА-гай мэргэжэ... листнуудай дунд... чемпионат.

Среда, 16

Нэгэдэхи программа.

Москва. 7.30—«Үглоо». 10.05 —Хүүгэдэй хүгжэмтэ клуб. 11.05—Чемпионуудтай хамта. 11.20—«Среди волков» — уран һайханай фильм. 13.00—Шэнэ һониной албан. 13.15—«Олег» — баримтата фильм. 1-дэхи, 2-дохи сери. 16.15—«Анна Павлова». 3-дахи сери. «Тюльпаны и одиночество». 17.05—Мультфильм. 17.25—Аяг зан. 18.10— Биржын пилот. 18.20—Хүүгэдтэ дамжуулга. 19.20—Блокнот. 19.25—Шэнэ һониной албан. 19.40—Түби дэлхэй. 20.25 — «Среди волков» — уран һайханай фильм. 22.00—Мэдээсэлэй программа. 22.40—«Декалог-3» — уран һайханай фильм. 23.25 — Худэлмэригүйшүүлдэ хэн туһалхаб. 23.50—«Фермер-91». 01.35—Уласхоорондын шэнжэлэл. 01.50—Санаартан Василий Родзянкотой хоорэлдоон. 02.10 —«Среди волков» — уран һайханай фильм. 03.45—Баримтата фильм.

Хоёрдохи программа.

Москва. 9.00—Үглөөнэй гимнастика. 9.15, 9.45—Немец хэлэн. 10.15—А. Адоскиной авторска программа. 11.10—Экран дээрэ «01—албан». 11.40 — Ретушьгүйгоор. 12.40—К-2 танилсуулна. 13.25—Олимпийн наадандa һуури эзэлыт. 13.45 — Соносхолнууд, мэдээсэлнүүд. 13.50 —«Было у отца три сына». 2-дохи сери. 14.55—Концерт. 15.50—Баримтата фильмууд. Буряадай ТВ. 18.00—Мультфильмнууд. 18.30—«Хонхо» (Буряадаар). 19.00—Байгал. 19.20—Шулуун соо шэнгэһэн хүгжэм. 19.50—... Москва. 19.55—... ментын мэдээсэ... Донахьюгай проф... забет Тейлорэй ... Мэдээсэлнүүд. ... нойрсогты, баг... Духовно хүгжэм... 22.05—Зуун ... 22.40—Волгоград... 23.25—Цыган ... Футбол. Олимпи... лэн абалгын ... ли. Забһарлалга... сэлнүүд.

Четверг, 17

Нэгэдэхи программа.

Москва. 7.30—«Үглоо». 10.00 —Хүүгэдтэ дамжуулга. 11.05— «Прерванный отпуск» — уран һайханай фильм. 12.45—Мультфильм. 13.00—Шэнэ һониной албан. 13.15—«Эжы, аба бидэ гурбан». 13.45—МВД-һээ мэдээсэнэ. 15.30—Телемикст. 16.15 «Анна Павлова». 4-дэхи сери. «Сны о России». 17.10— Мультфильмнууд. 17.35—Япон хүүгэдэй ансамблиин концерт. 18.00—Баримтата фильм. 18.25 —Резо Габриадзетай үүлзалга. 18.40—«16-тай ба тэрээнһээ дээшэ наһатайшуулда...» 19.25 —Блокнот. 19.30—Шэнэ һониной албан. 19.45—Абьяас шуналтай хүнүүд тухай. 20.00— Дипломатическа бэшэ хоорэлдоон. 20.20—«Прерванный отпуск» — уран һайханай фильм. 22.00—Мэдээсэлэй программа. 22.40—МВД-гэй мэдээнүүд. 22.50—«Декалог-4» — уран һайханай фильм. 23.45—Хүгжэмдэ урилга. 01.45—Уласхоорондын шэнжэлэл. 02.00—«Прерванный отпуск» — уран һайханай фильм. 03.40—Эстрадна дамжуулга.

Хоёрдохи программа.

Москва 9.00—Үглөөнэй гимнастика. 9.15, 9.45—Испан хэлэн. 10.15—«Бурда моден» дурадхана. 10.45—Прокофьев тухай бодомжолго. 11.30—Баримтата фильм. 11.40—Футбол. Олимпиадэ-92-ой шэлэн абалгын матч. 13.25—Соносхолнууд, мэдээсэлнүүд. 13.30—Ураалай хеданууудта. 13.45—«Алмазный пояс». 1-дахи сери. 14.50—Ритмическэ гимнастика. 15.20— «Геннадий Гладков» — фильм-концерт. Буряадай ТВ. 18.05— Мультфильм. 18.15—Удын забһарлалгада болоһон хоорэлдоон. 19.00—Б... Ажабайдалай ... бэшэ. 19.30—Б... даар). 19.45— Москва. 19.50 — ... баримтата фил... льтфильм. 21... нууд. 21.20—Ба... 21.50—Уран ... стическэ дамж... РСФСР-эй Вер... сесси дээрэ. 22... пресс». 24.00— 00.20—«Пятое ... жуулгын үргэ... Хоккейгээр СС... нат. ЦСКА—«К...

Пятница, 18

Нэгэдэхи программа.

Москва. 7.30—«Үглоо». 10.05 —«16-тай ба тэрээнһээ дээшэ наһатайшуулда». 10.50—«Любовь к ближнему» — уран һайханай фильм. 12.05—Мультфильмнууд. 12.40—Эртэ үрдын Элладын хатарнууд. 13.00—Шэнэ һониной албан. 13.15 —Баримтата фильм. 13.35—Валерий Леонтьев дуулаха. 16.15— «Анна Павлова». 5-дахи сери. «Прикосновение к закату». 17.15—Мультфильм. 17.35—Валерий ба Татьяна Климовтэн наадаха. 18.10—Баримтата фильм. 18.30—Камчаткын хоорой капеллын концерт. 19.10—Абьяас шуналтай хүнүүд тухай. 19.25—Блокнот. 19.30—Уласхоорондын шэнжэлэл. 19.45— Хүн ба хуулиг. 20.30—Партнер. 21.00 — «ВИД» танилсуулна. 22.00—Мэдээсэлэй программа. 22.40 — «ВИД» танилсуулна. 02.00—Уласхоорондын шэнжэлэл. 02.15—Концерт. 03.10— Уран һайханай фильм.

Хоёрдохи программа.

Москва. 9.00—Үглөөнэй гимнастика. 9.15—Мультфильм. 9.25, 9.55—Англи хэлэн. 10.25 — Прокофьев тухай бодомжолго. 11.10—Ехэ юумэ мэдэхэ хүнүүдтэ дамжуулга. 11.40 —«Пятое колесо». 13.40—Соносхолнууд мэдээсэлнүүд. 13.45 —«Алмазный пояс» — уран һайханай фильм. 2-дохи сери. 14.50—«Паганини» ... лет. 15.15—Б... 15.45—Казахстан... фольклорой ... дай ТВ. 18.00— — видеоканал. ... ороной һонинуу... — Мэдээсэлнүүд... лан нойрсогты, ... «Солисты ... наадаха. 22.3... нажаар. 23.4... —Футболоор С... нат. ЦСКА—«К...

Суббота, 19

Нэгэдэхи программа.

Москва. 7.30—«Хүнүүд намда дуу бэлэглээ». 8.00—Мультфильмнууд. 8.30—М. В. Ломоносовой нэрэмжэтэ МГУ-гай хоорой концерт. 9.00—Ритмическэ гимнастика. 9.30—Шэнэ һониной албан. 9.45—Концерт. 10.10—Дэлхэйн арадуудай уран бэлиг. 10.40—«Очевидное-невероятное» дамжуулга. 11.25— Үглөөнэй наада зугаанай дамжуулга. 11.55—Баримтата фильм. 12.05—«Галатея» — фильм. 13.00—Байгаали хамгаалха талаар шэнжэлэл. 13.15—Хүгжэмтэ киоск. 13.45—«Низами»—уран һайханай фильм. 1-дэхи, 2-дохи сери. 16.00—Шэнэ һониной албан. 16.15—«Марафон-5». 17.15—Концерт. 17.30—Баримтата фильм. 18.05—Поэт Б. Соколов. 18.40—Фотоконкурс. 18.45—Алло, Танай хэлэһэнэ дууланаб. 19.00—«Чудеи град Москов» — 6 серитэй баримтата фильм. 1-дэхи фильм. 19.30 — Агуухэ Гилельс. Түрэһөөр 75 жэлдэнь. 20.25—Мультфильм. 20.50—«Мудромер». 1-дэхи сери. 22.00—Мэдээсэлэй программа. 22.40—«Мудромер». 2-дохи сери. 23.45—Аза талаантай ушар 00.45—А. Малининай бал.

Хоёрдохи программа.

Москва. 9.00—Үглөөнэй гимнастика. 9.15—Баримтата фильм. 9.35—Мэдээжэ бэшэ соёл. 10.20—Самарада һүмэ юундэ хэрэгтэйб. 11.15—Ревю-Кавказ. 12.00—Плюс-11 видеоканал. 15.40—Санаартан Виктор Подольский, Д. Лихачев, С. Ямщиков гэгшэдэй хабаадалгатай дамжуулга. 16... вэй туб. 17.4... долой бурут... Ноада зугаа... 19.00—Футбол... чемпионат «Пе... так». 21.0... 21.20—«Амгала... гашуун!» ... 22.20—«А» пр... Мэдээсэлнүүд... нахьюгай бэ... рой программ... боолоор улас... соон.

СПОРТЛОТО

«45-һаа 6-ень тааха» ба «36-һаа 5-ень тааха» «Спортлотогой» 39-дэхи тиражай дүнгүүд:

45-һаа 6-ень тааха спортлото»: 9—велоспорт шоссе, 15—байдарка ба каноэгээр һэлюурдэлгэ, 19—санаар урилдалга, 30—хүндэ атлетика, 36—уран һайханай гимнастика, 45—даам.

«36-һаа 5-ень тааха спортлото»: 4—бокс, 8—велоспорт трек, 11—волейбол, 21—тамаралга, 25—шаргаар һолжоролго.

* * *

1991 оной сентябриин 29-дэ үнгэргэгдэһэн «Спортлотогой» 39-дэхи тиражай дүнгүүдые «Союзспортлото» нэгэдэл согсолбо.

«45-һаа 6-ень тааха спортлото»: 1.961.344 билет ороо. Зургаан номер хэнэшье таабагүй. Энэ бүлэгэй шүүбэриин мүнгэн —49.034 түхэриг 40-дэхи тиражай нэгэдэхи бүлэгэй шүүбэриин мүнгэндэ дамжуулагдаба. Табан номер (70 карточка) таагшад 1.773 түхэриг, дүрбэн номер (2.621 карточка) тааһан хүнүүд 121 түхэриг абаха болоно.

«36-һаа 5 ень тааха спортлото»: 9.936.905 билет ороо. Табан номер (32 карточка) таагшад 15.513 түхэриг, дүрбэн номер (5.157 карточка) тааһан хүнүүд 169 түхэриг, гурбан номер (139.181 карточка) таагшад 8 түхэриг абаха байна.

39-дэхи тиражай биледүүдээр ба 30-дахи тиражһаа 39-дэхи тираж хүртэтэр хабаадаһан 10 тиражай биледүүдээр шүүбэринүүд октябриин 19-һоо 1991 оной ноябриин 19 болотор түлэгдэхэ. (ТАСС).

БУРЯТИЯ
мүнөөдэрэй номерто

«Үгэһөө хэрэгтээ орохо хэрэгтэй»—Г. Намжиловай фотомэдээсэл.

Арадай депутадта үгэ үгтэнэ. «Гээгдэхээл һанана гүбди?»—Буряадай ССР-эй арадай депутат Б. Рыбдыловэй статья.

Юрын бэшэ ушар. «Депутадай аяг ааша»—В. Черныхэй корреспонденци.

«Сүүд боложо байна, бодоһоной хэрэггүй»—Ш. Бадархановай статья.

«Россин тобшо мэдээсэлнүүд»—элдэб һониной суглуулбари номерой нэгэдэхи хуудаһанда барлагдаба.

Буряадай Советэй ... «Бригадаур... приятиинуу... ВСТИ-гэй ... вой статья. «Үбэлэй... шэлхэ»—Б. ... «Урма ... нэ»—Г. Н... портаж. «Капуста ... ябуулгадаа... мэдээсэл. «Эбэй ... Дамдиной... Хараа ... лон сэдэхь... лүүлхэ хэ... статья. «Буряад... дээсэнэ... дэй сугл... Спортыг... Телевид...

Эмхидхэн байгуулагшад — Буряадай ССР-эй Верховно Совет, Буряадай ССР-эй Министрнүүдэй Совет, Бүгэдэ буряадуудай үндэһэн соёлой эблэл болон редакциин ажалша коллектив.

Редактор Ц. Б. ЦЫРЕНДОРЖИЕВ

Манай адрес: 670000. Улаан-Удэ, Ленинаршилийн үйлсэ, 23. «Буряад үнэн» газетын редакци

Редакциин телефонууд: редакторай—2-50-96, приемный—2-54-54, редакторай орлогшонорой — 2-68-03, 2-62-62, харюусалгаа секретариин — 2-50-52, секретариадай — 2-66-76, таһагууд: соведүүдэй худэлмэриин ба нинтын эмхинүүдэй — 2-34-05 (даагшань), 2-61-35, 2-56-23, 2-67-81; социально-экономическа — 2-64-36 (даагшань), 2-63-86, 2-69-58; соёлой, эрдэмэй болон һургуулинуудай—2-60-21 (даагшань), 2-57-63; олониитын худэлмэриин ба мэдээсэлэй —2-54-93 (даагшань), 2-34-05, 2-67-81; оршуулгын — 2-60-91; коммерческэ —2-69-58; корректорнуудэй —2-33-61, хэблэлдэ бэлдэгшэдэй (выпускающинуудай) — 2-35-95, манай корреспондентнүүд: Баргажанда — 91-1-44, Закаменскда —31-61, Агинскда — 3-45-94.

Буряадай ССР-эй Министрнүүдэй Советэй хэблэлэй телефонууд: директор — 2-37-32, бухгалтерн — 2-33-77, вахта —2-56-62.

Газетэ нэгдэхэ 260 дахин гараха Хэблэлэй 2 хуудаһан хэмжээтэй Газетын индекс 50801 Тираж 5600 Хэблэлдэ түшаагдаһан саг: 23.00.

Буряадай ССР-эй Госкомиздадай республикан типографида газетэ барлагдаба. Хэблэлдэ Директорэйнь телефон 2-40-45